

బ్రహ్మపుత్రానదీ ప్రాంతంలో, రెండువేల సంవత్సరాలకిందట, భల్లాణరాజ్యం చాలా ప్రసిద్ధికెక్కింది. ఆ రాజ్యానికి ప్రభువు ప్రమోదుడు. శూరుడుగా వీరుడుగా పరాక్రమవంతుడుగా ప్రమోదుడు పేరు పొందాడు. అతని పరిపాలనలో ప్రజ సుఖవంతులుగా ఉండేవాళ్లు.

అన్నివిధాలా సుఖవంతులైన ఆ ప్రజకు ఒక్కటే ఒక్క చింత పట్టుకున్నది. కారణం ఏమైతేనేమి, రాజు ఎన్నాళ్లకూ పెళ్ళిచేసికొనకపోవటమే, వాళ్ల ఈచింతకు హేతువు.

రాజు భీష్మించుకు కూర్చున్నందుకు, ప్రజలు విచారిస్తూ ఊరుకోలేదు. పెద్దలు నలుగురూ సమావేశమై, చర్చలుచేసి, పదిఆమడ దూరంలో కొండమీద తపస్సుచేసుకొంటూవున్న ఒక మహాఋషివద్దకు వెళ్లి ఈ చిక్కు వెల్లడించారు. త్రికాలవేది ఐనటువంటి ఆ మహానుభావుడు వాళ్ళచేతికి ఒక ఫలం మంత్రించి యిచ్చి, 'ఇది మీ రాజు ఆరగించేటట్టు చేయండి, అంతా సుముఖమవుతుంది!' అని చెప్పిపంపాడు.

వాళ్ళు ఉత్సాహంతో మరలివచ్చి, రాజు ఫలాహారంచేసేటప్పుడు ఈ ఫలంకూడా కలిపియిచ్చారు. నాటిరాత్రి, అంతా మాటుమణిగినతరువాత, నిద్రిస్తూవున్న ప్రమోదుడికి వీనుల విందుగా ఒక మధురగానం వినిపించింది. ఇదేమిటా అని విస్తుపోతూ లేచాడు. ఎవళ్లకూ చెప్పకుండా తనొక్కడూ కోట దిగి, ఆ గానంవచ్చిన దిక్కుకి శ్రమపడి చేరుకున్నాడు.

చూడగా—అది ఒక రమణీయమైన ఆరామం. ఆరామంలో ఒక చక్కటికొలను.

కొలను ఒడ్డున కూర్చుని, పదిమంది పరిచారికలమధ్యనున్న ఒక గంధర్వకన్య వీణ వాయిస్తున్నది!

ఇంతవరకు పెళ్ళివిషయంలో అలక్ష్యం చూపిన ప్రమోదుణ్ణి, అనాడు మొట్టమొదట కంటబడిన ఆ గంధర్వకన్య ఎంతగానో ఆకర్షించింది! ఆకర్షించడమేమిటి? ఆమెను తప్ప మరొకతెను పెళ్ళాడనని పట్టు బట్టాడు. ఇదే ఆ ఋషి అనుగ్రహించిన ఫలానికి ఫలితం కాబోలునని అందరకూ అవగాహనయింది—అనగా, ఆఫలం ఆరగించిన తరవాత తొలుతగా ఏకన్యను చూస్తే, అమెపైన మనసుపోతుందని. ఈవిధంగా ఆ మహానుభావుని కృపవల్ల, ప్రమోదుడికి గంధర్వకన్యతో అతివైభవంగా వివాహంజరిగింది. ఇలా జరగటం రాజ్యంలో అందరకూ ఆనందాన్ని కలిగించింది. మరికొద్దికాలానికే వారికి ఒక కుమారుడు కలిగాడు. వానికి మహీపాలుడని నామకరణంచేసి, అల్లారుముద్దుగా పెంచుకొంటున్నారు. కాలమానం హాయిగానే సాగిపోతున్నది.

ఇలావుండగా—ఒకరోజున ప్రమోదుడు మామూలుప్రకారం వేటకు వెళ్లాడు. అనుకొన్నట్టుగా అనాడు జంతువులేవీ ఎంతసేపటికీ దొరకలేదు.

అందుచేత, అడవుల లోపలికంటా వెతుక్కుంటూ వెళ్ళవలసివచ్చింది. మితితప్పిన నడకవల్ల రాజుకు బడలికకలిగింది. దప్పిక అయింది. దాహానికి ఆగలేక అటుయిటు చూచేసరికి అల్లంతదూరాన ఒక కుటీరం కనబడింది. అది అడవులను పాలించే కిరాతరాజు నివాసం. అందచందాలతో అమరివున్న ఆ చిన్నికుటీరంలో ఒక అందాలచిన్నదికూడా వున్నది. ఆమె కిరాతరాజు కుమార్తె, మందాకిని.

వయ్యారపు నడకలతో మంచినీళ్లు తెచ్చి అందిచ్చిన ఆ ఒప్పులకుప్పను చూడగానే రాజుకు ఆమెపైన మనసు పోయింది. ఇలా

మెచ్చి కోరుకున్న ప్రమోదుడు ఆమెను గాంధర్వవిధిగా చేపట్టి, తనవెంట కోటకు తీసుకుపోయాడు.

మందాకిని మంచిరాణి అని రాజ్యంలో వాడుకపడింది. మనిషికి గుణం ప్రధానం కాని కులంకాదని ప్రజలు సంతృప్తి చెందారు. ప్రజల సంతృప్తివల్ల ప్రమోదుని రాజ్యపాలన చాపకింది నీటిలాగ ఒడుదొడుకులు లేకుండా సాగిపోతున్నది.

మరికొద్దికాలానికే అదృష్టవశాన చిన్నరాణి మందాకినికికూడ ఒక పుత్రుడు కలిగాడు. పుత్రుడు కలగటంతో, ఇంతవరకు మాయా మర్మములేక మసులుతూ వచ్చిన మందాకిని మతమే మారిపోయింది. అటువంటప్పుడు, ఆమెవల్ల గంధర్వకాంత నిరాదరణ పొందినదన్నా, ఆమె చేతులలో మహీపాలుడు చెప్పరానిపాట్లు పడుతున్నాడన్నా ఆశ్చర్యం దేనికి?

మందాకినిలో కలిగిన మార్పు ఇలా వుండగా, కలలోనైనా తలపలేని మరొక చిత్రమైన మార్పు వచ్చింది. అదేమిటీ అంటే, గంధర్వకాంత ఇలాయోచించింది:

'కోరితెచ్చుకున్న చిన్నరాణి హయాము చెలాయిస్తున్న దిప్పుడు. ఆమె యిష్టానికి రాజు ఎంతమాత్రమూ ఎదురుచెప్పలేడు. మాటకువిలువలేనప్పుడు బలవంతాన ఇక్కడ ఉండి నేనెందుకు బాధపడాలె? నావల్ల ఇతరులకు ఎందుకు బాధకలిగించాలె?—పోతే—ఎవరు ఏమన్నప్పటికీ, పట్టంకట్టుకోవలసినవాడు పసివాడు మహీపాలుడు. ఈ సంగతి రాజుకు తెలియదా, రాజ్యంలోని ప్రజకు తెలియదా?—కానీ, ఏదెలా కానున్నదో చూదాం' అనే వూహతో గంధర్వకాంత ఒకనాటిరాత్రి పిట్టకైనా తెలియకుండా అదృశ్యమైపోయింది.

సవతి ఇలా అదృశ్యంకావటం మందాకినికి సంతోషమే కలుగజేసింది. ఏమి! ఆమె ఎకటలేదుగనక యిష్టంవచ్చినట్లల్లా పిల్లవాడిని యాతనలుపెట్టి కసితీర్చుకో

వచ్చు. తన కోరికలన్నీ నెరవేర్చటానికీ, దుండగాలకూ దుశ్చేష్టలకూ తోడుపడటానికీ తండ్రిఐన కిరాతరాజు సాయంగానే వుంటున్నాడు.

ఇప్పుడు ముఖ్యంగా, తన ముద్దుబిడ్డడైన అర్ధకర్ముడికి పట్టంకట్టించాలెననే పట్టుదల ఆమెమనసులో వృద్ధిపొందుతూవచ్చింది. ఆమెకు ఈ కాంక్ష వృద్ధిఐనకొద్దీ సవతి బిడ్డపట్ల కాఠిన్యం ఎక్కువకాసాగింది.

కొడుకుమీది మక్కువ ఎంతగా ఎక్కువయిందంటే—సవతిబిడ్డడిని హతమార్చిస్తే కాని తనకుమారుడు గద్దెఎక్కటానికి వీలు పడదనే నిశ్చయానికి వచ్చింది. ఎటువంటి దారుణానికి ఒడికట్టటానికైనా ఆమెమనసు వెనుకాడలేదు. ఎప్పుడైతే ఈ విషబీజాలు ఆమెహృదయంలో పడినయో, ఆ క్షణం నుంచీ అవి మొలకెత్తి పెరుగుతూనే వున్నయి. రాత్రింబవళ్లు తిండీ నిద్రా లేకుండా, మందాకిని ఈ సమస్యను గురించే తీవ్రంగా ఆలోచన చేస్తున్నది. ఈ కోరిక ఫలించటంకోసమే ముక్కోటి దేవతలకూ మొక్కుతున్నది. ఆమె ఆలోచనలు ఫలించేటందుకు తగిన అనుకూలపరిస్థితులుకూడా అమరటానికి ఎంతో కాలం పట్టలేదు.

* * *

ఉన్నట్టేవుండి భల్లాణరాజ్యంలో ఒక చిత్రమైన వదంతి వ్యాపించింది—'గంధర్వులు దేవగణానికి చెందినవాళ్ళు. దేవతలను మానవులు వివాహంచేసుకోవటమనేది కేవలమూ విడ్డూరమూ, శాస్త్రవిరుద్ధమున్నూ. ప్రమోదుడు, కనివిని ఎరుగని ఇటువంటి పని చేయటానికి సాహసించాడు. తీరికూర్చుని గంధర్వకాంతను పెండ్లాడినాడయె! పైగా, ఆమెవల్ల కుమారుణ్ని కూడా కన్నాడాయె!! ఈ పరిస్థితుల్లో దేవతల కోపకారణం వేరే వెతకాలెనా? ఇక్కడికి రెండెళ్లనుండి వర్షాలు ఎత్తికట్టటానికీ, పంటలు నాశంకావటానికి ఇదే

కారణం' అంటూ ఈవిధంగా దేశమంతటా వదంతి మోగిపోతున్నది.

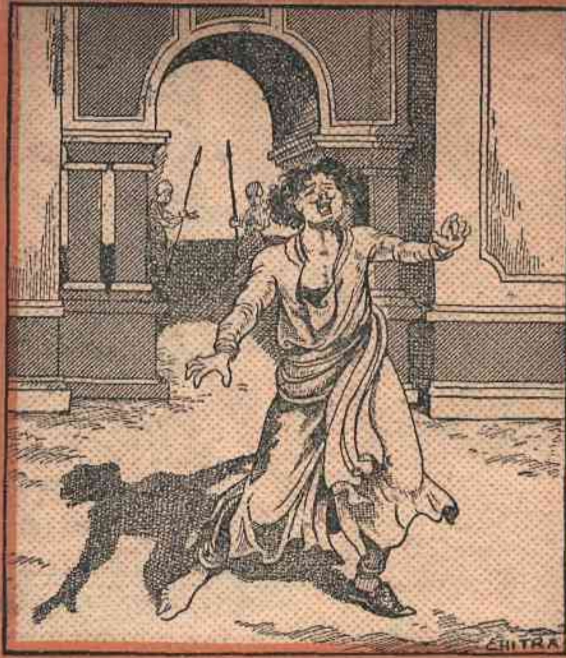
అనోటా అనోటా పాకి, ఈమాటలు రాజు చెవిని పడగానే ప్రమోదుడు కలవరపడ్డాడు. 'ఇది నా పొరపాటు కాదే. లోకక్షేమం కోరే ఒక ఋషి చేసిన పని. ఆయన ప్రోద్బలమే లేకుంటే నేను బ్రహ్మచారిగానే ఉండిపోదునే. ఆ మహానుభావుని దీవనకు విరుద్ధంగా ఇప్పుడీ పుకారు ఎందుకు పుట్టింది? ఈ వివాహంవల్లనే ఇటువంటి అరిష్టం కలుగుతుందంటే ఆయన నన్నెందుకు ప్రోత్సహిస్తాడు?' అంటూ తనలో తను తర్కించుకుని తత్తరపడసాగాడు.

తత్తరపడ్డాడే కాని, రాజు ఒక తీర్మానానికి రాలేకపోయాడు. ఇటువంటి సమస్యలను పరిష్కరించటానికీ, ఇదమిద్ధమని తేల్చటానికీ సమర్థులు పూర్వంనించీ, రాజగురువులైన పురోహితులే.

కనుక, తక్షణమే రాజు ఆస్థాన పురోహితుణ్ణి పిలిపించాడు. మనసులో కలిగినటువంటి బాధ వెల్లడించి, గత్యంతరమేమిటని ప్రశ్నించాడు.

పురోహితుడుకూడా ఈ వివాహం శాస్త్ర విరుద్ధమేనని నిష్కర్షగా చెప్పాడు. ఐతే— మరి దీనికి పరిహారమేమిటి? అనే ప్రశ్న వచ్చేసరికి కళవెళపడ్డాడు. ఏమీ?—ఒక వంక, అమాయకుడైన పసివాడు మహీపాలుడు కళ్లవెలుగుగా కనిపిస్తున్నాడు! మరొకవంక భీకరస్వరూపం దాల్చి రాణి మందాకిని కఠోరస్వరంతో హుంకరిస్తున్న దృశ్యం కనిపిస్తున్నది!! ఈ యిరువురి మధ్యని పడి నలుగుతున్న తననే యిప్పుడు రాజు ప్రశ్నిస్తూవుంటే!!!

ఇన్నింటికీతోడు, రాజుపక్కనే కూర్చుని వున్న రాణి, తన కంఠంమీద చెయ్యివేసి చూపి, సంజ్ఞచేయటంకూడా పురోహితుడు స్పష్టంగా గమనించాడు. రాజు వేసిన ప్రశ్నకు ఏదోవక జవాబు చెప్పితీరాలికద! రాణీ వుద్దేశం తెలియనే తెలిసింది. ఆమెకు

ఎదురెత్తుగా వెళ్లడమంటే తనకు నూరేళ్ళూ నిండినట్టే! అందుచేత, ఈ క్లిష్టసమయంలో 'మనం చేసేది పాపమా, పుణ్యమా ?' అని యోచనచేయటానికే వ్యవధి లేకపోయింది.

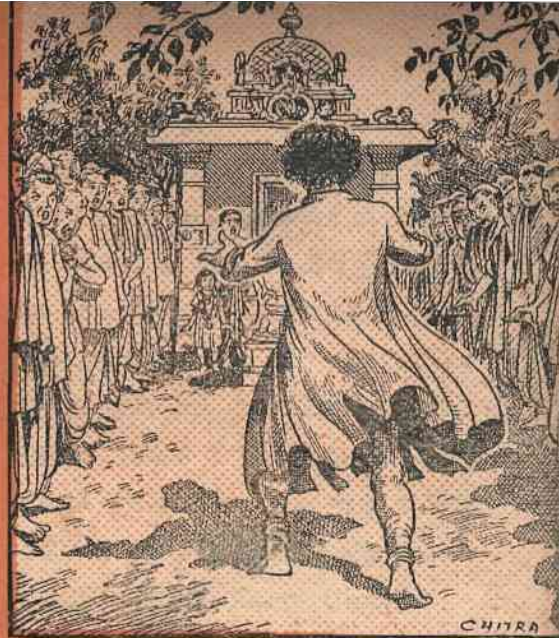
'ప్రభూ!— దేవర శాసించారు కనక చెప్పకతప్పదు. దేశానికి పట్టిన అరిష్టం తొలగిపోవాలంటే, దేవగణానికి చెందినట్టీ, గంధర్వకాంతకు పుట్టినట్టీ, బిడ్డను దేవలోకానికి పంపించివేయాలని శాస్త్రాలు ఘోషిస్తున్నాయి' అని అంటూ, చెప్పలేక చెప్పలేక మనవిచేశాడు.

రాజు ఆత్రంతో 'ఏమిటీ! ఏమిటీ!! మళ్ళీ చెప్పండి. నాకు అర్థంకాలేదు' అని పురోహితుణ్ణి వేగిర పెట్టాడు.

అందుకు ఆయన 'మహారాజా!—మన మహీపాలుణ్ణి దేవలోకానికి పంపించివేస్తే రాజ్యం మళ్ళీ సుభిక్షంగా వుంటుందనీ, పసివానికి పుణ్యగతులు కల్పించాలంటే యథావిధిగా బలిచేయాలనీ పండితులంటున్నారు. ఎంతట ఈపని జరుగుతుందా, ఎంతట దేశం బాగుపడుతుందా అని ప్రజలు యెదురుతెన్నులు చూస్తూవున్నారు ప్రభూ!' అని చెప్పాడు, వినయంగా.

దుర్భరమైన ఈమాట వింటూనే రాజు, కూర్చున్నవాడు కూర్చున్నట్టుగా సింహాసనంమీదనే సోలిపోయాడు. ఆయనకు వంటి మీద చైతన్యం ఏమీలేదు. ఏతండ్రి భరించగలడు ఇటువంటి పరిస్థితి! రాణి మందాకిని పట్టరాని దుఃఖంలో మునిగిపోయింది! కొంతసేపు ఉపచారాలు చేసినతరువాత ప్రమోదుడు తేరుకొన్నాడు.

లోకంలో బయల్దేరిన ఈ వదంతి ఆయనను హృదయశల్యంగా వేధింపజొచ్చింది. మనసు ఎంతగా వికలమై పోయినప్పటికీ, తొందరపడక నిదానంగా యోచించాడు. ఇంతమంది పండితులూ, లక్షలాది ప్రజలూ అవునంటున్నది తను కాదనటం ఎట్లా? పుత్రప్రేమ ఎంతగా వున్నప్పటికీ, జనవాక్యానికి యెదురీదటం ఎవరిశక్యం?

నిస్సహాయుడైన ప్రమోదుడు కూలబడ్డాడు. రాజ్యంలో ప్రజల హాహాకారాలు యెక్కువయినై. ఇక వారు భరించలేక పోయారు. 'మహీపాలుణ్ణి బలిపెట్టవలిసిందే!' అనేమాట మారుమోగిపోసాగింది. ప్రజల బాధలు చూచి రాజూ సహించలేక, బలికి సమ్మతించాడు.

మహీపాలుణ్ణి బలిచేయటానికి ఏర్పాటులన్నీ పూర్తిచేశారు పురోహితులు. అదే భద్రకాళి ఆలయం. ఆలయం యెదుట ఇదే బలిపీఠం. సుముహూర్తం పెట్టినరోజు వచ్చింది. పెద్దలందరూ సమావేశమయారు. అక్కడ విరగబడిన అశేషజనం ఇసుకవేస్తే రాలటం లేదు. అంతా నిశ్శబ్దం!

అక్కడ రాజసౌధంలో—తోడిపిల్లలతో ఆటపాటలలో మునిగివున్నాడు పసివాడు మహీపాలుడు. వానిని చక్కా అలంకరించారు. బాజాభజంత్రీలతో ఊరేగించి, నగరు చివరనున్న కాళిక ఆలయానికి తీసుకవచ్చారు. గుడిలో వేదికపైన కూర్చోపెట్టి మంత్రఘోషలు జరిపిస్తున్నారు. ఈ సందడి అంతా దేనికో అమాయకుడైన ఆ బిడ్డడికి తెలియనే తెలియదు, పాపం!

అంతలో ప్రమోదుడు పిచ్చిపట్టినవాని లాగా కోటడిగి పరుగులెత్తుకొంటూ వచ్చాడు గుడికి. తీర్చి కూర్చునివున్న పెద్దలవంక, సభాసదులవంకా తిరిగి, "అయ్యా!—నా వివాహం శాస్త్రవిరుద్ధమన్నారు. ఇది దేవగణాలకు ద్రోహమన్నారు. దేవతలు కోపించి, ఈ దేశారిష్టం కల్పించారంటున్నారు మీరు. కాదనను నేను. ఇందుకు పరిహారంగా బిడ్డడిని బలి యివ్వటానికికూడా ఆటంక పెట్టను. కాని...నాది ఒక చిన్నకోరిక వున్నది...అదిమాత్రం నెరవేర్చండి" అన్నాడు, దీనంగా.

'ఏమిటది?' అని ప్రశ్నిస్తున్నట్టుగా అందరూ ఒక్కసారి రాజువైపు తిరిగారు.

ప్రమోదుడు తుదిసారి బాలుణ్ణి చేరదీసుకొన్నాడు. సభవంక తిరిగి: 'పరిస్థితులు

ఇలా వక్రమార్గం పట్టివుండకపోతే, ఈ చిన్నారి మహీపాలుడు పట్టంకట్టుకోవలసిన వాడేకద! ఐతే, ఇప్పుడు కథ అడ్డం తిరిగింది. విధివిలాసానికి ఎవళ్లయినా తల ఒగ్గవలిసిందే. నా బాబు పట్టాభిషిక్తుడైతే ఎలా వుండేవాడో, ఒక్కసారి నన్ను కళ్లారా చూడనివ్వండి. ఇదే నే కోరేవి' అంటూ జాలిగా చెప్పాడు. జనమంతటికీ అప్రయత్నంగా బొటబొటమని కన్నీళ్ళు రాలినై!

ఈ మాట రాణికి మనస్కరించినట్టు లేదు. విసవిసలాడింది. ఏమేమో సంజ్ఞలు చేసింది. కాని యెవరూ లక్ష్యపెట్టలేదు.

అప్పుడు పురోహితులపెద్ద లేచి, 'ప్రజల ఘోష చూచి ఏ ప్రభువు సహించగలడు? జనవాక్యం ఆలించి మన ప్రభువులు పిల్లవాడి బలికి అంగీకరించే వున్నారు. ఇక, గడియో క్షణమో పసివాడి జీవుడు పోనే పోతుంవాయె. రాజంతటివాడు స్వయంగా వచ్చి కోరుతున్నప్పుడు కాదనటం మూర్ఖత అనిపించుకుంటుంది. బాలుడికి ఒక్కసారి కిరీటం ధరింపించి, ప్రభువు ముచ్చట తీర్చండయ్యా!' అన్నాడు.

అక్కడవున్న సమస్తజనులూ 'పెట్టండి, బాబుకు కిరీటం పెట్టండి. ఒక్కమాటు కళ్లవేడుకగా చూస్తాం!!' అని ఆవేశంతో కేకలువేయ సాగారు.

తక్షణమే దేవిడినుంచి తళతళ మెరిసే రత్నకిరీటం తెప్పించారు. యథోచితంగా మహీపాలుడి శిరస్సున వుంచారు. పూల మాలలు వేశారు. కోలాహలం చెలరేగుతూ వుండగా, పసివానిని గుడిచుట్టూ ముమ్మారు ప్రదక్షిణం చేయించి, బలిపీఠంముందు నిలబెట్టారు.

మంత్రఘోషలమధ్య పురోహితుడు 'జై శంకరీ! జై భవానీ!!' అంటూ కత్తి ఎత్తాడు. ఆ లక్షలాది ప్రజల నేత్రాలు అన్నీ పసివానిపైనే నిలిచిఉన్నాయి.

ఆ క్షణంలో— [ఇంకా వుంది]

2

ఆ క్షణంలో—'ఆగు, ఆగు! మహీపాలుని తలపైన వున్న రత్నకిరీటం తీయాలి' అంటూ కేకవేశాడు, కిరాతరాజు. అందరూ నిశ్చేష్టులయ్యారు. అందరితోపాటు దుఃఖ సాగరంలో మునిగివున్న ప్రమోదుడూ విస్తుపోయాడు.

వెంటనే పురోహితుడు, ఎత్తిన కత్తిని కింద వుంచి, మహీపాలుని తలపైనున్న రత్నకిరీటం తీదామని రెండు చేతులూ చాచాడు.

అప్పుడు గుండె దద్దరిల్లేటట్టు 'నాయనా! నిన్నా బలివేయుటం?' అంటూ మానవ భాషలో గొప్ప శబ్దం వినిపించింది.

నలుదిశలా కలయచూచారు జనం.

అంతలోనే, జనసమూహం కంగారుగా చెల్లాచెదురు కాజొచ్చింది. 'హంస! హంస!! బంగారు హంస!!!' అని అందరూ ఒక్క సారిగా ఎలుగెత్తి అరిచారు. దానిని చూసి వారు స్తంభించిపోయారు.

అది చిత్రవిచిత్రమైన వన్నెలచిన్నెల రాజహంస! బంగారు రాజహంస!! ఇందాక వినబడిన పలుకులు ఈ రాజహంస పలికి నవేననీ, దాని కంఠస్వరం పెద్దరాణి ఐన గంధర్వకాంత కంఠస్వరమేననీ పిల్ల వాళ్లకుకూడా తెలిసిపోయింది. అయితే–అది ఎలా అక్కడికి వచ్చిందోమాత్రం ఎవరూ కనిపెట్టలేకపోయారు.

మహీపాలుడు 'అమ్మా! అమ్మా!!' అనుకొంటూ పోయి, గట్టిగా ఆ హంస మెడను చుట్టేసుకొన్నాడు. వెంటనే రత్న కిరీటధారి ఐన మహీపాలుణ్ణి వీపుపైన ఎక్కించుకొని, అది ఎగిరి చక్కాపోయింది!!

ఎగిరిపోతున్న హంసను చూచి, పురోహితుడైన రాజగురు ఆవేశంతో—'కొట్టండి! పట్టండి'! మాయపక్షి!!!' అని కేకలువేసి అందరనూ తొందరచేశాడు. తొందరచేశాడే కాని, ఆ పక్షినేమి చేయటానికీ ఒక్కళ్లకూ కాలుచేతులాడలేదు. చూస్తూవుండగా, అది అంతరిక్షానికి వెళ్లిపోయింది.

ఆ పక్షివాక్కులు విన్న క్షణంనించీ అందరూ తీవ్రమైన ఆలోచనలో పడ్డారు. ఇందుకుతోడు, రాజగురు ఆవేశపడటం వారి ఆలోచనను మరింత తీవ్రతరం చేసింది. రాజ్యంలో పుట్టిన పుకారుకీ, ఈ సంఘటనకూ సంబంధమేమిటా అని ప్రతివారికీ జిజ్ఞాస కలిగింది. కాని, ఎవళ్ళకూ సరియైన సమాధానం దొరకనేలేదు.

ఏమైతేనేమి, అమాయకుడైన పసివానికి గండం తప్పిందికదా అని ఆబాలగోపాలమూ సంతోషించారు.

ఈ సందర్భంలో ముందు రాజగురుని పట్టి బంధించమని ఆజ్ఞాపించాడు రాజు. ఇలా ఆజ్ఞాపించగానే మందాకిని ఆలోచనలో పడింది. క్షణంకూడ నిలవక, ఒక్క లిప్తలో ఆమె అంతఃపురం చేరుకున్నది.

ఇదంతా కనిపెట్టి చూస్తూవున్న ఆమె తండ్రి కిరాతరాజు, ఏదో గడబిడ వున్నట్టు పసికట్టి, ఆమె వెనకాతలే తనూ వెళ్ళాడు. అతడు వెళ్ళేసరికే మందాకిని శయ్యామందిరంలో పడుకొని వున్నది.

తండ్రి ఆమెను చేరదీసుకొని, 'అమ్మడూ! జరిగిందేదో జరిగింది, విచారించకు. అదీ వకమేలే — పసివాడు ప్రాణాలతో వెళిపోయాడు...' అని ఇంకా ఏమో చెప్పబోతూ వుండగా, మందాకినికి శరీరంలో ఒక విధమైన బాధ ప్రారంభమయింది.

'నాన్నా! క్షమించు. ఇంతవరకు లోకంలో మంచిదాని ననిపించుకొన్నాను. ఇప్పుడు నలుగుర నోళ్లలో పడటం యిష్టం

లేదు. తీరా తొందరపడి రాజగురు చిక్కుకోనే చిక్కుకొన్నాడు. రేపు జరగబోయే విచారణలో నిజానిజాలు బయల్పడక తప్పదు. అందుకనే...' అనేటంతలో ఆమెకు వంట్లో భరింపరాని ఆవేదన పుట్టుకొని వచ్చింది.

ఆ వేదనతోనే ఆమె, అతిప్రయత్నం చేసి 'నాన్నా!—పసివాణ్ని చూచుకో, జాగర్త! అన్నయ్యానికూడా ఇక్కడికే వచ్చేసి ఉండిపొమ్మను. నాకు కాలం సమీపించింది. మాటాడలేను. నేను చేసిన పనిమట్టుకు గొడవకానీయకు! నాన్నా!—పసివాడు... అర్థకర్తుడు...'అంటూ, ప్రాణం విడిచింది.

తన కూతురు మహీపాలుడికి కలిగిన కష్టాలు చూడలేక గుండెపగిలి మరణించిందని కిరాతరాజు విలపింపసాగాడు.

అంతలో ప్రమోదుడూ వచ్చాడు. ''దురదృష్టవంతుణ్ణి...చేతులారా పెద్దరాణిని పోగొట్టుకున్నాను. పసివాడైనా ఉన్నాడుకదా అని ధైర్యపడేటంతలో విపరీతమైన ఈ అవాంతరం వచ్చిపడి, వాడు కాస్తా ఎగిరిపోయె! పోనీ, ఇక వాణ్ణిగురించి భయం లేదు, తల్లిదగ్గరకు చేరుకొన్నాడుకదా అని సంతోషించేటంతలో, నా మందాకినికూడ

నన్ను మోసగించిపోయిందే... నాగతి యింకేమికాను? ఎవరు నాకు దిక్కు? ఆ మాయదేవుడు ఇన్నిపాట్లు తెచ్చిపెట్టటానికి నేనేం పాపంచేసుకొన్నాను...?' అంటూ వలవల యేడ్చాడు.

నిమిషంలో యీవార్త నగరమంతా అల్లుకుపోయింది. మరణించిన మందాకిని పైన అందరకూ జాలికలిగింది.

మరికొద్ది రోజులకే విచారణ వచ్చింది. ఉన్నది ఉన్నట్టు చెప్పాడు రాజగురు. కుట్ర అంతా చిన్నరాణిదే నన్నట్లు ఆయన సంజాయిషీవల్ల తేలింది. కూతురు పన్నిన కుట్రలో సాయపడటానికే కిరాతరాజు

ఇక్కడ తిష్ఠవేశాడని చెప్పి, తన మాటలు బలపరుచుకోవటానికి చూచాడు రాజగురు. కాని, ఆయనమాటలు ఒక్కళ్లూ నమ్మలేదు. చనిపోయిన రాణిమీద నేరం తోసేసి తను తప్పించుకోవటానికి చూస్తున్నాడని అందరూ ఉద్దేశపడ్డారు.

రాజు ఉగ్రుడయ్యాడు: 'పట్టం కట్టుకోవలసిన మహీపాలుణ్ణి పొట్టనుపెట్టుకోబోయిన మహాపాపివి నీవు. రాజ్యకాంక్షతో అమాయిక ప్రజను రెచ్చగొట్టావు, ఘోష పెట్టావు. రాజ్యమంతా అల్లకల్లోలం చేసివేశావు. నా హృదయంలో చిచ్చుపెట్టావు. నిన్నేమిచేస్తే పాపముంది ద్రోహీ! ఫో, నా ఎదట మరి కనపడకు. నా రాజ్యంవదిలి ఫో!!' అంటూ మండిపడి, రాజగురుని కోట అవతలకు గెంటించివేశాడు. ప్రజలు ఆయనను చూచి 'ఛీ-ఛీ' అన్నారు.

రాజు పరాభవింపగా, లోకులు ఈసడింపగా, తలవంపులతో భల్లాణరాజ్యం వదలిన రాజగురు, మరి వెనుతిరిగి చూడనే లేదు. జన్మలో ఇంతవరకెన్నడూ ఇటువంటి అనుభవం ఎరిగివుండలేదాయన.

ఆ సమయాన తన కుంటుంబం ఏమైపోతుందోననే చింతకూడా లేకపోయింది ఆయునకు. భార్యాబిడ్డలను చూచుకుపోదామనే దృష్టే కలగలేదు. 'భల్లాణరాజ్యమనే ఈ గడ్డపైన క్షణమైనా నిలవకూడదు'— ఇదే ఆయన చేసుకొన్న నిశ్చయం. ఇదితప్ప మరే ఆలోచనకూ మనసులో తావు లేకపోయింది. ఇంతటి వైరాగ్యభావంతో, రాజగురు ఒక లక్ష్యమూ సంకల్పమూ లేకండా, కాళ్ళు ఎక్కడికి తీసుకుపోతే అక్కడికే సాగిపోతున్నాడు!

పోయిపోయి, రాజగురు ఒక అటవీ ప్రాంతం చేరుకొన్నాడు. అలసి, ఒక చెట్టు కింద కూలపడ్డాడు. సోలిపోయిన ఆ సుకుమారప్రాణికి కునుకుపట్టినట్టయింది.

కొంచెంసేపటికల్లా గుర్రపుడెక్కల టకటక శబ్దం వినవచ్చింది.

అంతలో, ఒక యువకుడు ఆ దారిన వచ్చాడు. వచ్చి రాజగురును చూస్తూనే గురుతుపట్టాడు. అతడే కిరాతరాజు కొడుకు మందపాలుడు. ఆ ప్రదేశమే కిరాతరాజ్యం.

నిమిషంలో రాజగురునకు సమస్త ఉపచారాలూ జరిగినై. మరుక్షణంలో ఆయన కిరాతరాజు దివ్యకుటీరంలో ఉన్నాడు! అటుతరువాత రాజగురు ఎంతో దీనంగా తన స్థితిగతులన్నీ మనసు విడిచి మందపాలునికి వెల్లడించాడు.

అందుకు మందపాలుడు ఆయనను ఊరడిస్తూ "గురూజీ!—ప్రపంచాలను నడిపించగల ప్రజ్ఞావంతులు మీరు. మీరు తలచినంతమాత్రాన జగాలు కంపించిపోతయి. తాము ఇలా వాపోవడం పాడికాదు. ధైర్యం వహించండి. మీ ఆశీర్వాదబలం వుంటే సరి, ఇదిగో కత్తి చేతపట్టి చెబుతున్నా: యేరోజున మందపాలుడు భల్లాణరాజ్య సింహాసనం అధిష్ఠిస్తాడో, ఆ క్షణమందే మీకు సమస్త సౌఖ్యాలూ సమకూరినవని నమ్మండి...' అంటూ భీషణ ప్రతిజ్ఞ పట్టాడు.

ఈ శపథానికి రాజగురు సంతోషించాడు. ఐతే, గాఢమైన ఆలోచనకూడా కలిగింది: 'మందాకిని మాట విన్నాను. చెడ్డాను. నలుగుర నోళ్ళలో పడ్డాను. పోతే—ఆ కిరాతరాజు నాపట్ల అనుకూలంగా వున్నట్లే కనిపిస్తాడు. కాని, పని వచ్చేసరికి తప్పుకొని తటస్థంగా వుంటున్నాడు. అతని నటన అంతు పట్టకుండావుంది. ఉండడమేమిటి? అతనికి మనుమనిమీదనే మమకారం. వానిని విడిచి క్షణం నిలవలేడు. యిప్పుడు చూడగా-ఈ మందపాలునికి రాజ్యకాంక్ష పట్టుకొన్న సంగతి స్పష్టమైంది. తోడుగా వుండి, వీనికి భల్లాణరాజ్యం దఖలుపరిస్తే,

అన్నివిధాలా నాకు మేలయేటట్టు తోస్తుంది. పైగా, మందానికిమూలంగా వచ్చిన చెడ్డపేరు మాసిపోయి, ఎప్పటి గౌరవం ఏర్పడవచ్చు. అలా ఏర్పడిననాడు నా చాకచక్యానికి లోకమూ మెచ్చుకుంటుంది. పోతే, అటు ప్రమోదునిపైనా కిరాతరాజు మీదాకూడ ఇష్టంవచ్చినట్టూ పగ సాధింపవచ్చు. ఇన్ని పనులూ ఒక్కమారుగా నెరవేరటానికి ఇదే చక్కటి అదను. ఈ తరుణం పోనీయకూడదు' అంటూ యోచించి, 'నాయనా!–సరే, మన చేతిలో యేముంది? చేతనైన పని చేసిచూదాం లోపం లేకుండా...' అన్నాడు.

అటుతరువాత, మంతనాలు సల్పటానికని వారుభయులూ రహస్యమందిరానికి వెళ్ళారు.

* * *

మందాకిని పోయినప్పటికీ వంశం నిలబెట్టేందుకు అర్థకర్ముడైనా నిలిచివున్నాడు కదా అనే తృప్తితో, ప్రమోదుడు పసివానిని ఎంతో అభిమానంతో కనిపెట్టి, వేయి కళ్లలో చూచుకొంటూ వున్నాడు.

త్వరలోనే అర్ధకర్ముడికి పరిణయమూ, పట్టాభిషేకమూకూడా చేసి, కొంతలో కొంత మనశ్శాంతి పొందాడు.

మరికొద్దికాలానికే అర్ధకర్ముడికి కుమారుడు కలిగాడు. ఇందుకు రాజ్యంలో అందరూ మితిలేని ఆనందాన్ని పొందారు. శిశువుకు 'చిత్రభాను'దని పేరు పెట్టి, అల్లారుముద్దుగా పెంచుకొంటున్నారు. ఈ విధంగా కష్టాలు గట్టెక్కి, మంచిరోజులు వచ్చినైకదా అని సంతోషిస్తూవుండగా—

ఒకరోజున ప్రమోదుని ఆస్థానంలోకి ఒక రాయబారి వచ్చాడు.కూడా ఒక లేఖ తీసుకవచ్చాడు. అది సామంతరాజులలో ఒకడైన ఘూర్జరదేశపు రాజువద్దనుండి వచ్చిన లేఖ. ఆ లేఖలో—

'భల్లాణరాజ్యమందు 'రత్నకిరీటధారణ' అనువంశికంగా వస్తున్న ఆచారం. మేము–అనగా సామంతరాజ్యాలవారమంతా, తర తరాలనుండీ ఆ రత్నకిరీటధారులైన ప్రభువులకే కైమోడ్పుచేసి కప్పములు కట్టుతున్నాము. ఈనాడు ఆ రత్నకిరీటం అదృశ్యమైంది. అర్ధకర్ముడు కిరీటం లేని రాజు. పట్టం కట్టుకోని ప్రభువును మేము ఆమోదించలేము. ప్రభువునే ఆమోదించనప్పుడు ఇక కప్పము కట్టేదెట్లా? ఇదే మా తీర్మానం'—అని వున్నది.

కొంచెం స్తిమితపడుతూవున్న ప్రమోదునికి ఈ లేఖ గొడ్డలిపెట్టు ఐంది. 'ప్రత్యుత్తరం వస్తుందిలే' అని చెప్పి, ఆ వచ్చిన రాయబారిని పంపించివేశాడు.

తరువాత, వియ్యంకుడైన కిరాతరాజుతో-

"మామా! మన భల్లాణరాజ్యానికి చెందిన సామంతరాజులు పరమసాధువులూ సదయహృదయులున్నూ. ఇంతకాలం నుండి లేని ఈ సంఘటన ఇప్పుడెందుకు కలిగిందిచెప్మా?' అని అంటూ,'యిప్పుడేం చేదాం మరి?' అని సలహా అడిగాడు.

అప్పుడు కిరాతరాజు బాగా యోచించి, 'మనం బదులు రాసి పంపటంకంటె, మనిషివెళ్లి మాటాడటమే మంచిది. ఇప్పుడు సామంతరాజులున్న పరిస్థితిలో ఏ సమయాన ఎలావుంటుందో చెప్పలేము. కనుక, ఉద్యోగస్థులను పంపటానికా వీలు లేదు. పోతే–వెళ్ళే రాయబారి పూర్తిగా నమ్మకస్థుడైవుండాలి. సామంతరాజులను మాటలతో దారికి తీసుకురాగల చతురుడైవుండాలి...' అని చెప్పి ఊరుకొన్నాడు.

ఈ సలహా బాగా నచ్చింది ప్రమోదునికి. 'మామా!—మన మందపాలుడు ఉండగా ఎవరినో వెతుక్కోవటమెందుకు? ఉండు...' అంటూ, వెంటనే కబురుచేసి మందపాలుని రప్పించాడు ప్రమోదుడు.

పరిస్థితులన్నీ మందపాలునికి తెలియజెప్పి, తనకు వచ్చిన ఉత్తరంకూడా చూపించాడు. "నీవు వెళ్ళి సామంతరాజులతో నా మాటలుగా ఇలా చెప్పు: 'ముందు కప్పం కట్టి మరీ మాటాడవలిసింది. రత్నకిరీట ధారణ కేవలమూ కుటుంబ విషయమే కాని, రాజకీయాలకి సంబంధించింది కాదు. ఈ నెపంమీద కప్పం కట్టకపోయినట్టయితే అవిధేయతగా పరిగణించవలసివస్తుంది' అంటూ, నయానా భయానా మనసుకు నాటేటట్టు చెప్పి, వాళ్లు కప్పం కట్టేటట్టు చేసి, వెంటనే తిరిగి రావలిసిం" దన్నాడు.

అంటూ, రాజముద్రిక గల తన ఉంగరాన్ని ఇచ్చాడు. యిచ్చి, యిలా చెప్పాడు: 'దారిలో అమడకు ఒకటిచొప్పున రాజ విడిదెలుంటై. ఈ ఉంగరం చూపిస్తేసరి, కావలసిన సదుపాయాలన్నీ జరుగుతై. ఏరాజ్యంలో ఏవోటుకైనా యథేచ్ఛగా పోవచ్చు' అని చెప్పి పంపాడు.

అప్పుడు కిరాతరాజు, కొడుకుతో 'నాయనా—విజయం చేసుకురా. ఈ విషయం పిట్టకైనా తెలియనీయకు, జాగర్త!' అంటూ, మెలకువలు చెప్పాడు.

రాత్రనక పగలనక మందపాలుడు ప్రయాణంచేస్తూ పోసాగాడు. ఒకొక్క విడిదిలో దిగి, విశ్రాంతి తీసుకుని, తను ఎక్కివచ్చిన గుర్రాన్ని యీ విడిదిలో వదిలివేయటం, అక్కడినుండి మళ్ళీ అతను మరొక గుర్రాన్ని తీసికొని వెళ్ళటం—ఇదీ ప్రయాణంచేసే పద్ధతి.

ఇలా మూడురోజులు ప్రయాణం చేసి చేసి, నాలుగోరోజు రాత్రి ఒక విడిదిలో దిగి, అలసట ఎక్కువ కావటంచేత నడుం వాల్చాడు. అప్పుడు అతని మనసులో పరుగులెట్టిన సమస్యలు అన్నీయిన్నీ కావు. ఈ ఆలోచనలతోనే అతను గాఢ నిద్రలో మునిగిపోయాడు. మునిగిపోయివుండగా:

సరీగా అర్ధరాత్రప్పుడు—[ఇంకా వుంది]

3

సరీగా అర్ధరాత్రప్పుడు, గాఢనిద్రలో వున్న మందపాలుణ్ణి ఎవరో లేపినట్టయింది. చూస్తే, అతనొక సన్యాసి! ఉలిక్కిపడ్డాడు మందపాలుడు. సన్యాసి అతని బుజం పట్టుకొని, "ఉష్!- అవతలికి పోయి మాటాడుకుందాం, రా!" అంటూ, వెంట తీసుకుపోయాడు. కంఠస్వరాన్నిబట్టి ఆ సన్యాసి యెవరయిందీ వెంటనే తెలుసుకొన్నాడు మందపాలుడు.

తన గుర్రాన్ని నడిపించుకొని మందపాలుడు సన్యాసివెంట పోతూవుంటే, గుబురుగా పెరిగిన చెట్లపొదుస కనిపించింది. ఆ చెట్లసందుకు పోయి, సన్యాసి తనూ ఒక గుర్రాన్ని తీసుకువచ్చాడు. అప్పుడు ఎవరి గుర్రాన్ని వాళ్ళుఎక్కి, దౌడుతీస్తూ ఒక యేకాంతప్రదేశం చేరుకున్నారు.

"గురూ!- ఈ విడిదిలో మీ కసలు ప్రవేశం ఎలా దొరికింది? ఇప్పుడు మన కర్తవ్యం ఏమిటి?" అని అడిగాడు ఆశ్చర్యంతో మందపాలుడు.

"పసివాడివి నీకేం తెలుసు? ఎక్కడికి వెళ్ళాలన్నా సన్యాసికి అడ్డులేదుగా! ఇన్నాళ్ళనించీ నేను పెంచిన గడ్డం ఇప్పుడు పనికివచ్చింది. దానికేం-మీ భల్లాటరాజుకు చేరిన తాఖీదు సృష్టించింది ఎవరో తెలుసా, ఇంతకూ? సామంతరాజులందరినీ మంత్రించినట్టు కట్టివేశా. 'మాకు స్వాతంత్ర్యం కావాలి. మందపాలుడే భల్లాటరాజ్యాధిపతిగా ఉండాలి' అని అందరి నోటా అనిపించా. అందరిలోనూ ఒక్క మీ తాత, అర్ధకర్మని మామ—సామంతుడూ మగధదేశరాజూ ఐన ఆ అమరభూపతి మాత్రం

ఈ మాట వినగానే, మందపాలుడు తన రాయబారపు భోగట్టాలన్నీ పూసగుచ్చి నట్టు వెల్లడించాడు.

అంతా విన్నాడు, రాజగురు. "సరే, నీ విక ముందుకు పోవద్దు. ఇక్కడినుండే మళ్ళిపో. ఘూర్జరదేశ ప్రభువును కలుసు కొన్నానను. రాయబారానికి జవాబుగా ఇలా చెప్పు: 'కిరీటమనేది రాజచిహ్నం. అది రాజకీయానికి సంబంధించినదే కాని, కుటుంబవిషయం ఎంతమాత్రమూ కాదు. తరతరాలుగా వస్తున్న రత్నకిరీటం ధరించి నప్పుడే భల్లాణ రాజులకు మేము కైమోడ్పు చేసి కప్పం కడతాము. లేకుంటే లేదు. నిర్బంధం చేస్తే యుద్ధానికి సిద్ధమే' అను.

"ఏదోవిధంగా కయ్యానికి కాలు దువ్వి, పురెక్కించు. వాళ్లను రంగానికి దింపటం నీవంతు, తక్కిన పని అంతా నావంతు" అని చెప్పి, రాజగురు వెళ్ళిపోయాడు.

మందపాలుడు వెళ్ళింది మొదలు, ప్రమోదుడూ కిరాతరాజూ యెదురు చూస్తూనేవున్నారు. అనుకొన్నకంటె ముందుగానే వచ్చేశాడు, మందపాలుడు. అతను అడుగుపెట్టీ పెట్టడంతోనే ఆత్రంతో 'ఏమయింది?' అని అడిగారు, వారిద్దరూ.

ఏదో విరసంగా మాటాడుతున్నాడట. కానీ, అతను కలిసిరాకున్నా మరేం ఫరవాలేదు," అన్నాడు, హుంకరిస్తూ రాజగురు.

"నేనిక్కడ వున్నట్టు మీకెలా తెలిసింది గురూ!" అని మళ్ళీ అడిగాడు మందపాలుడు ఆత్రంతో.

అందుకు రాజగురు, "అమాయకుడా!– ఈమాత్రం తెలుసుకోలేనా? మన ఏర్పాటు లన్నీ కాగానే సరాసరి ఇంటికి వెళ్లాను. నీవు ఘూర్జరదేశానికి రాయబారిగా వెళ్ళు తావని తెలిసి, వెంటనే గుర్రంమీద బయలు దేరా. భల్లాణరాజ్య సేనాధిపతి ఐన మా వాడే నీ జాడలు చెప్పాడు."

"ఏమయిందీ! అక్కడికి వెళ్ళిన నాకూ, నన్ను పంపిన మీకూ, తీరని అవమానం జరిగింది. రాయబారినైన నన్ను గౌరవించటానికి బదులు, బంధుత్వాలు ఏకరుపెట్టి, నానా మాటలూ అడిపోశారు. ఆ మాటలు కావాలన్నా నోట పలకలేము. సామంతు లందరి తరపునా పెద్దనని చెప్పి, పిచ్చికూతలు కూసే ఆ ఘూర్జరరాజును తల కొట్టి మొలవేయాలి, నాకు నిద్రపట్టాలి. యుద్ధసన్నాహాలు చేయండి ఇప్పుడే. నేను పోయి, మావాళ్లను తయారులో వుంచుతా" అంటూ, మందపాలుడు కిరాతరాజ్యానికి ప్రయాణమయ్యాడు.

మందపాలుడు చెప్పిన ఒక్కొక్క మాటకూ ప్రమోదునికి పౌరుషం రేగి, రగులుకుపచ్చింది. 'ఆ ఘూర్జరుడికి ఎంత సాహసం! యుద్ధమంటే ఏమో అనుకొన్నట్టుంది. రుచి చూపిద్దాం!' అన్నాడు పట్టరాని అహంకారంతో, ప్రమోదుడు.

ఇప్పుడు ప్రమోదుని మనస్సు పరిపరి విధాల పోయింది. 'మందపాలుని సైన్యం ఉండనేవున్నది. అదిగాక, మగధదేశాధిపతి-అర్ధకర్ముని మామ ఒకడున్నాడుకద! ముందు అతనికి రాసి సాయం కోరాలి' అనుకొన్నాడు. కిరాతరాజును సలహాచేసి అక్కడికి ఒక నమ్మకస్థుణ్ణి వెంటనే రాయబారిగా పంపాడు.

కిరాతరాజ్యం చేరుకొన్న మందపాలుడు తన కోయవాళ్లందరికీ తరిఫీదు ఇవ్వటానికి తగినవాళ్లని నియమించాడు. తరువాత, భల్లాణరాజ్యానికి తిరిగివస్తూ, ఒక రాజ విడిదిలో దిగాడు. మగధదేశానికి బయల్దేరిన రాయబారికూడా ఆ సమయంలో ఆ విడిదిలోనే మకాంచేయటం తటస్థించింది.

మాటా పలుకూ అడుతూ, రాయబారిని జాబు చూపమన్నాడు, మందపాలుడు. అతడు సందేహించాడు. అప్పుడు మంద

పాలుడు, రాజముద్ర గల ఉంగరం చూపగా రాయబారి ఉత్తరం ఇవ్వక తప్పలేదు.

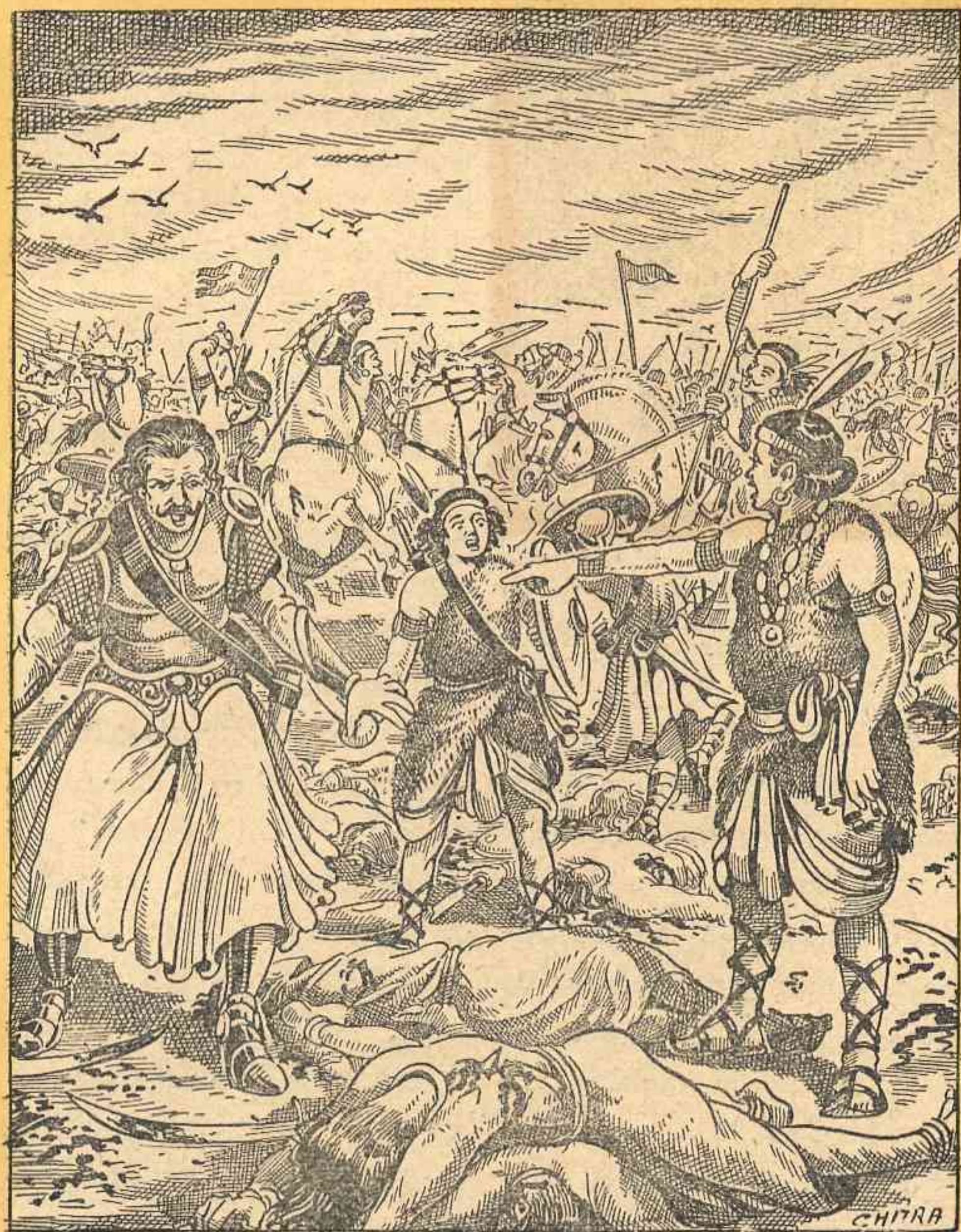
మందపాలుడు తెరిచిచూచాడేకాని, ఉత్తరంలో ఒక్క ముక్కా అర్థంకానేలేదు. అవన్నీ రహస్యపు సంజ్ఞలు !! కావాలంటే అతను అధికారబలం చూపి ఉత్తరం తీసుకోనేవచ్చు. కాని గొడవ పడదలచుకోలేదు. తిరుగుదలలో జవాబు తెస్తాడుకదా, అప్పుడు చూడవచ్చునని తలిచి, ఆ విడిదిలోనే ఎదురుచూస్తూ ఉండిపోయాడు.

తీరా, రాయబారి మగధకు వెళ్ళేసరికి, అమరభూపతి తండ్రి మరణశయ్యపైన వున్నాడు. నాలుగు రోజులయిన తరవాత గాని ఆ జాబు అందుకోనేలేకపోయాడు, అమరభూపతి. అందుకొని, వెంటనే అనుకూలంగా జవాబు వ్రాసి పంపాడు. ప్రత్యుత్తరం పట్టుకొని రాయబారి భల్లాణరాజ్యం చేరుకొన్నాడు. జవాబు చూచుకొని ప్రమోదుడు పరమానందభరితుడైనాడు.

రాయబారికోసం విడిదిలో వేచిఉండి, మందపాలుడు విసిగిపోయాడు. 'వీడు టక్కరి. మరొకదారిని తప్పించుకు పోయి వుంటాడు' అని అనుమానించి, భల్లాణ రాజ్యం పోకుండానే ఇంటిముఖం పట్టాడు. ఏమంటే, తను ఇక్కడ రాయబారి కోసం కనిపెట్టుకొనివుండగా, రాజగురు ఒకవేళ తనకోసం యింటికి వచ్చాడేమో?

మందపాలుడు ఇంటికి వెళ్లేసరికి నిజంగా రాజగురు రానే వచ్చాడు. రాయబారినిగురించిన వృత్తాంతం అంతా విని, "సరే, మంచిపనే చేశావు. ఏమైనా, మనం చాలా జాగర్తగా ఉండవలసిన సమయం సుమా ఇది. ఏర్పాట్లన్నీ చేసేవచ్చాలే" అని హెచ్చరించాడు.

ఏమయితేనేం, పోరు పొసగింది. యుద్ధం సిద్ధమయింది. ఫలానారోజున ఇన్నిగంటల ఇన్ని నిముషాలకు సరీగా, ఫలానా మైదా

CHITRA

మంచి సమయంలో భల్లాణరాజ్య సేనాధిపతి వెనక్కు తగ్గాడు. వస్తానన్న అమరభూపతి సాయం రాలేదు. పైగా, వచ్చిన కోయదళాలేమో ఎదురుతిరిగి సామంతుల సైన్యాలతో చేరిపోయినై. ఈవిధంగా, అన్ని కారణాలవల్లా భల్లాణ రాజ్యానికి అపజయమే కలిగింది.

భల్లాణ సైనికులు చెల్లాచెదరు కావటంతో, ప్రమోదుడు ఒంటిపాటు ఐపోయాడు. ఇంతవరకూ ఒక కోయవానిగా కనబడుతూ వచ్చిన రాజగురు, విచ్చలవిడిగా తిరుగులాడే మందపాలుని పిలిచి "చూస్తావేం? బంధించు ప్రమోదుణ్ణి" అని అజ్ఞాపించాడు.

ఏమీ పాలుపోక నిలుచుండిపోయాడు మందపాలుడు. "ఊఁ! ముందు బంధించు. చుట్టరికం చూస్తేకాదు" అని గద్దించాడు రాజగురు. ఎదురాడలేక, మందపాలుడు వెంటనే ప్రమోదుణ్ణి ఖైదు చేయించాడు. అప్పుడు తన కోయవేషం విప్పేసి, రాజగురు వికటంగా నవ్వాడు. ప్రమోదునికి పట్టరాని కోపమూ, దుఃఖమూ ఒక్కసారిగా కలిగినై. అదే సమయంలో, కిరాతరాజూ అర్థకర్ముడూ కనిపించటం

నంలో తలపడాలి అని ప్రకటన జరిగింది. ఇరుపక్షాలలోనూ అతిచురుకుగా యుద్ధ ప్రయత్నాలు సాగిపోతున్నాయి.

భల్లాణరాజ్యప్రజలు సంతోషంతో యుద్ధానికి తొడుపడసాగారు. ఏవిధంగా చూచినా వారిబలం అనుకూలంగానే కనిపించింది.

యుద్ధారంభం కావలసిన ఆ రోజూ, ఆ గంటా, ఆ క్షణమూ వచ్చింది. మైదానానికి నడుమ బారులుతీర్చి, తయారుగా వున్నాయి భల్లాణరాజ్యసేనలు. చూస్తే, సామంతుల సేనలు పలచపలచగా కనబడినై. ప్రమోదునికి ధైర్యంచిక్కింది.

యుద్ధం ముమ్మరమయింది—

లేదని ఒక వార్త వచ్చింది. ఇందుకు దిగ్భ్రమ చెందాడు మండపాలుడు. 'సరే, చూదాంలే' అన్నాడు, నిబ్బరంగా రాజగురు.

అంతలో—కొంతదూరాన ఏదో సైన్యం వస్తూన్న అలికిడి ఐంది. చూడగా, అది మగధరాజు సైన్యమే. అంతా తీరినతరువాత యిప్పుడు వచ్చాడు, అమరభూపతి. వచ్చి, స్థితిగతులన్నీ తెలుసుకొన్నాడు. భల్లాణ రాజ్యానికి సాయపడలేకపోయినందుకు చింతించాడు. కానైతే, తేడి సామంతులతో వైరం పెట్టుకోదలచలేదు. సమయానికి అందుకోలేకపోవటానికి తండ్రిజబ్బు సాకుపెట్టి, యుక్తిగా తప్పించుకున్నాడు.

ఈ వాలకమంతా కనిపెట్టుతూవున్న ప్రమోదుడు అమరభూపతిని చూచి 'ద్రోహీ!' అనిమాత్రం అని ఊరకొన్నాడు.

ఇంకిప్పుడు మండపాలుని పట్టాభిషేక మహోత్సవం చూడటానికని అందరూ భల్లాణరాజ్యం చేరుకున్నారు. అందరూ కనిపిస్తున్నారుకాని, ఎంత వెతికినా అర్థకర్ముని భార్యా, ఆమెకొడుకు చిత్రభానుడూ కనిపించలేదు. అంతఃపురంలో వెతికారు, శయ్యామందిరంలో వెతికారు. మరెక్కడనో వెతికారు. వాళ్లు కనిపించనేలేదు.

మండపాలుడు విస్తుపోయాడు. రాజగురు యోచనలో పడ్డాడు. రాజులందరూ నిశ్చేష్టులైనారు. తల్లినీ, కొడుకునూ వెతికి పట్టమని వేగిరపెడుతూ ఆజ్ఞాపించాడు రాజగురు. నిలుచున్నపాటున భటులు బయలుదేరి, నలుదిక్కులకూ గబగబ పరుగులెత్తారు.

ఎప్పుడైతే ప్రమోదుణ్ణి ఖైదుచేశారని తెలిసిందో, ఆక్షణమందే అర్ధకర్ముడి భార్య తన రాణీదుస్తులు తీసివేసింది. ఒక దాదిగా తయారయింది. కొడుకు చిత్రభానుడికి వికారంగా మసిపూసి ఒక పేదబాలునిలా కనబడేటట్టు చేసింది. ఇలా మారువేషంలో

వుండి, తమను ఎవరూ అనుమానించ కుండా తప్పించుకొని, చాకచక్యంతో కోటలో నుంచి బయటపడింది.

బయటపడిందేకాని, ఆ క్షణంనుంచీ పాపం, ఆమెకు కలవరపాటు ఎక్కువే అయింది. ఐదేళ్ల పసివాణ్ణి వెంటబెట్టుకుని పరుగెత్తవలసి వచ్చింది. ఎండకన్నెరుగని సుకుమార ప్రాణి ఎంతకని పరుగెత్తగలదు! వెళ్లి వెళ్లి, కొంతదూరంలో ఒక చెట్టుకింద సోలిపోయింది. కుర్రవాడు ఆమెను కది లించాడు. ఎంతకూ ఆమె లేవలేదు. ఏమీ తోచక "అమ్మా! అమ్మా!!" అనుకొంటూ, ఒక దారీ తెన్నూ లేకుండా, కాళ్లు ఈడ్చుకుపోయినంతవరకూ పసివాడు కంగారుతో పోసాగాడు.

అలా కుర్రవాడు పోయిన మరికొద్ది సేపటికల్లా భటులు వెతుక్కొంటూ ఆచోటికి వచ్చారు. వచ్చినవారిలో ఒకడు అర్ధకర్ముని భార్యను ఇట్టే గుర్తుపట్టేశాడు.

భటుల అలికిడికి ఆమె లేచింది. లేస్తూనే, పసివాడు కనబడక, వెతకనారం భించింది. ఆ భటులే వానిని ఏమో చేసి వుంటారనుకొని ఆమె, "ఏడీ, నా చిత్ర భానుడేడీ, చెప్పండి! చెప్పండి!!" అంటూ ఒక్కపెట్టున విలపింపసాగింది. కుర్రవాడిని దాచివేసి ఆమె మాయచేస్తున్నదని వాళ్లు అనుమానించారు. "కుర్రవాడు ఏడీ? ఎక్కడ దాచావు, చెప్పు" అంటూ ఆమెను గద్దింపసాగారు.

చివరకు వాళ్లు, ఆమెను పట్టి తీసుక పోయి, రాజగురు ఎదుట నిలబెట్టారు. రాజ గురు ఉగ్రుడయ్యాడు. "ప్రమోదుణ్ణి వేసిన గది పక్కనే దీనినీ పడవేయండి. పట్టాభి షేకం కాగానే చూచుకోవచ్చు. మాయల వాడు చిత్రభానుణ్ణి పట్టండి. ఆ దుర్మార్గుడు కిరాతరాజునీ అర్ధకర్ముణ్ణీ కూడా వెతకండి. శత్రుశేషం ఉండకూడదు" అన్నాడు కఠోరంగా. అప్పుడు— [ఇంకా వుంది]

4

అప్పుడు రోజుకొంటూ వచ్చాడు ఒక సేవకుడు. "ప్రభూ!—కిరాతరాజూ, అర్ధకర్ముడూ చచ్చిపోయారు" అని చెప్పాడు.

ఈ మాట వింటూనే, "చచ్చారూ? వదిలింది పీడ!" అన్నాడు రాజగురు ఏదో పెద్ద భారం దిగిపోయినట్టుగా. "ఆ క్షుద్రవెధవనికూడా వెతికిపట్టండి!" అంటూ హెచ్చరికకూడాచేశాడు. అంతలోనే, యుద్ధరంగంనుంచి ఆ రెండు కళేబరాలనూ సిపాయిలు మోసుకువచ్చారు.

రాజగురు అలా అన్నందుకు మందపాలుడు మనసులోనే చాలా ఖేదపడ్డాడు. కాని ఏమీ అనలేకపోయాడు. తండ్రి మరణానికి ఎంతగానో దుఃఖించాడు. ఇది కనిపెట్టాడు రాజగురు. మందపాలునికి తిరుగా తండ్రిపైన మమకారం కలగటం చూచి, అతనికి వానియందు వెంటనే విరక్తిభావం పొడమింది.

ఈ వార్త చెవినిపడిందే, చెరలో వున్న ప్రమోదుడు కూలిపోయాడు. అర్ధకర్ముని భార్యకు స్మృతి తప్పింది.

యుద్ధఫలితంగా వచ్చిన మరణవార్తలకు సామంతులందరిలో విలపించినవాడు అమరభూపతి. ఏమీ?—కన్నకూతురా చెరలో వుండె! కసుగందు కనపడకుండాపాయె! అల్లుడు అర్ధాంతరంగా చచ్చె! ఇంకేంకావాలి ఇంతకంటె?

తీరని దుఃఖంలో మునిగివున్న అతను పట్టాభిషేకంలో పాల్గొనేదేమిటి? అయినా, నలుగురితోపాటు ఉండక తప్పిందికాదు. అతని శరీరమే వున్నది కాని, మనస్సు అక్కడ లేనేలేదు.

ఏమయితే కానీ అని, చకచకమంటూ పట్టాభిషేకపుఏర్పాటులు చేయసాగాడు, రాజగురు. ఈ సందడిలో మగధరాజ్యం నుంచి ఒక సేవకుడు, అమరభూపతి తండ్రి చనిపోయిన వర్తమానం తెచ్చాడు.

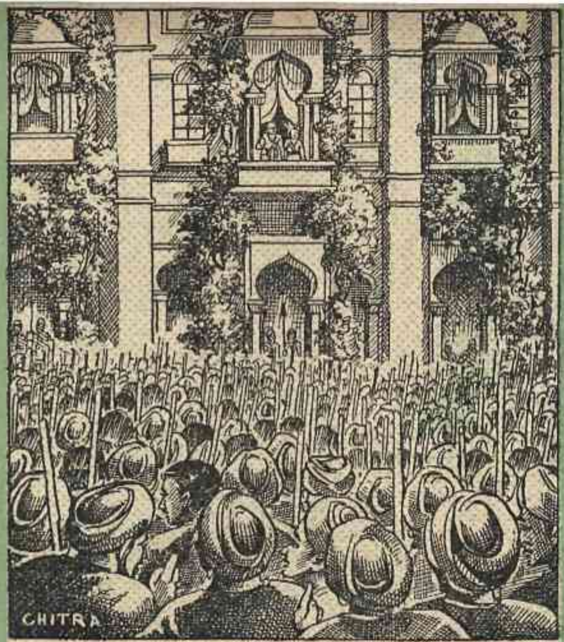
కష్టాలపైన కష్టాలు వచ్చిపడినందుకు దుఃఖించాడు అమరభూపతి. మందపాలునివద్ద, రాజగురువద్ద సెలవుతీసుకొని, తక్షణమే తన రాజ్యానికి మరలిపోయాడు. కాని మనస్సంతా మనుమని మీదనే వున్నది!

లాంఛనప్రాయంగా మందపాలునికి పట్టాభిషేక మహోత్సవం జరిగిపోయింది. ఎవళ్ళ యిళ్లకు వాళ్లు వెళ్ళిపోయారు.

పట్టాభిషేకం జరగటం ప్రజలకేమంత యిష్టతగా కనిపించలేదు. ఆ కారణంగా భల్లాణరాజ్యంలో గొప్ప మార్పు వచ్చింది. ఏమి అంటే: ఇప్పుడీయుద్ధం కేవలమూ అధర్మయుద్ధమని అందరకూ తెలియటం- ప్రమోదుడూ, అర్ధకర్మని భార్యా బందీలై వుండటం - ఎక్కడినించో వచ్చిన మందపాలుడు గద్దె యెక్కటం - వీటన్నిటికేమి ?- నిరపరాధి ఐన అర్ధకర్ముడూ, వానిని కని పెట్టుకునివున్న కిరాతరాజూ మరణించటం, —పాపం! పసివాడు, చిత్రభానుడు కనిపించకపోవటం—ఇవన్నీ ప్రజకు సహింపరాని విషయాలయినై.

"మా మారాజును విడిచిపెట్టండీ! మా పట్టమహిషిని విడిచిపెట్టండీ! ప్రమోద మహారాజే మాకు ప్రభువుగా వుండాలి!" అంటూ వాళ్లు గగ్గోలుపెట్టారు.

మందపాలుడేమీ మాటాడలేకపోయాడు. రాజగురే ప్రజను సముదాయించటానికి యత్నించాడు. అంతేకాదు, వారి వుద్దేశానికి అనుకూలంగా దండోరాకూడా వేయించాడు. కాని, అదెవళ్లూ చెవినిపెట్టలేదు. దానిపైన రాజగురు ఉగ్రుడై, ప్రజను హింసింపసాగాడు. కాని ప్రయోజనం లేకపోయింది.

ఇంకిప్పుడు—హింసామార్గంవల్ల ప్రజను దారికి తీసుకరాలేము, అని రూఢిచేసుకొన్నాడు రాజగురు. అయితే, మరి ఎలా లొంగదీయటం అని యోచించి, 'ఒక ఏడేళ్ళవరకూ ఏవిధమైన పన్నులూ మీరు కట్టనక్కరలేదు' అని అంటే, చచ్చినట్టు ప్రజ మన దారికి వస్తారుకదా అని నిశ్చయించుకొన్నాడు. అయితే, ఆ ఏడేండ్లూ రాజ్యాంగాన్ని నిర్వహించటం ఎలా? భల్లాణరాజ్యపు ఖజానా యుద్ధంవల్ల ఖాళీ ఐపోయిందే? ఏంచేసేది? బాగా ఆలోచించి, రాజగురు వెంటనే ఒక తాఖీదు ఇలా సామంతరాజులందరికీ పంపించాడు:

"మీరు నిష్కారణంగా ప్రకటించిన ఈ యుద్ధంలో భల్లాణరాజ్యప్రజ ఎక్కువగా నష్టపడి, నలిగిపోయారు. వారిని కాపాడటం ప్రభువులమైన మాకూ, మా సామంతులైన మీకూ విధిఅయివున్నది. ఏడేళ్ళవరకూ ప్రజనుండి పన్నులేమీ వసూలుచేయకూడదనీ; మన రాజ్యం మామూలుస్థితికి వచ్చేవరకు అవసరమైన సదుపాయాలన్నీ, వారికి చేయాలనీ నిశ్చయించాము. ఈ పని కొనసాగాలంటే మీరందరూ చాలా తోడుపడాలి. ఇప్పుడు జరుగురుగా ఈ సమయంలో, ఖజానాకు చేరవలసిన కప్పము రెండింతలుగా కట్టడం మీరు చేయవలసిన మొట్టమొదటి సాయం..." అని ఆ తాఖీదులో వ్రాసిఉన్నది.

తాఖీదు చూడగానే సామంతులందరూ చేరి ఘూర్జరరాజు పెద్దరికంకింద సమావేశమయ్యారు. ఉన్న మారాజును వదులుకుని, లేనిపోని కష్టాలు కొనితెచ్చుకున్నామే అని వారు చాలా విచారించారు. ఎంత చర్చించినా, ఫలితం తేలలేదు. చివరకు వారు అమరభూపతిని కలుసుకొని యోచించారు. అనుభవజ్ఞుడైన అమర

భూపతి మంచిచెడ్డలూ, ముందువెనుకలూ బాగా యోచించి—

"ఇప్పుడు మనం ఓర్పు వహించవలసిన పరీక్షాసమయం. మనం ఏపాటి ఉద్రేక పడినా, ఏంచేసినా ఆ రాజగురు ఆధీనంలో వున్న ప్రమోదుడికీ, అర్ధకర్ముని భార్యకూ ప్రమాదం కలగవచ్చు. రాజగురు బహు క్రూరుడు. ఏపనికైనా వెనుదీయడు. కనుక, ఈ పరిస్థితిలో వాడు ఎటువంటి హింసలు పెట్టినా అణగిమణగి వుండటమే మంచిది. ఇప్పుడు మనం ఆ పసివాణ్ణి ఎలా అయినా వెతికితెచ్చి కాపాడుకోవటం ముఖ్యం" అంటూ సలహా చెప్పాడు.

సామంతరాజులకు ఈ మాటలన్నీ బాగా నచ్చినై. కొంతమంది వెంటనే పసివానిని వెదకటానికని గుర్తులు చెప్పి చారులను నలుదిక్కులా పంపించారు.

అతని సలహాను అనుసరించి సామంతు లందరూ ఇలా ప్రత్యుత్తరం వ్రాసి పంపించారు: "మీరు వచ్చి మాకు బోధించిన హితవులన్నీ అక్షరాలా శిరసావహించాము. మాకు యుద్ధంకొరకు చాల ఖర్చులయినై. రత్నకిరీటం లేని రాజులకు కప్పము కట్ట నక్కరలేదని చెప్పగా, నిజమేననుకొని నమ్మి, అప్పుడు అలా జవాబు వ్రాశాము. జవాబుకు ప్రతిఫలంగా వచ్చిన యుద్ధంలో పాల్గొని, కష్టనష్టాలకు పాల్పడ్డాము. ఇప్పుడింతలోనే మీ మనసు ఇలా మారిపోతుందని మేమెన్నడూ తలచలేదు. యుద్ధరంగం నుండి ఇంటికి చేరకముందే కప్పము కట్టాలెనని శాసిస్తారనీ, అదీ రెండింతలుగా కట్టమంటారనీ కలనైనా వూహించలేక పోయాము. భల్లాణరాజ్యం మీకు హస్తగతమైనదే, వాగ్దానంచేసినట్టుగా మాకేవో స్వర్గసౌఖ్యాలు కలుగుతవని ఆశించాముకాని, ఇటువంటి కఠినశిక్ష విధిస్తారని అనుకోలేదు. మా కష్టనిష్ఠురాలు విన్నవించు

తుందామనుకొన్నా, ఇప్పుడు మీరు ఆలోచించేటంతటి స్తిమితంలో ఉన్నట్టు తోచనందున, ఇక విరమిస్తున్నాము."

సామంతుల ప్రత్యుత్తరం చూచి, రాజగురు ఏమనటానికీ వీలుకాలేదు. "నా మంత్రమే నాకు ఔడిసికొట్టిందే! నే చెప్పిన ఉపాయాలే నాకు భస్మాసుర వరాలుగా పరిణమించినయే !!" అని వలపోసి, మళ్ళీ తీవ్రమైన యోచనలో పడ్డాడు.

అటు ప్రజల ఘోష! ఇటు సామంతుల దూషణ! గట్టిగా ఒత్తిడిచేస్తే ఎక్కడ యుద్ధానికి వస్తామంటారో అన్న భయంచేత వాళ్ళని ఏమీ అనలేకపోయాడు. ఏమిచెప్పి నమ్మించుదామన్నా, ముసలిరాజునూ, అర్ధకర్మని భార్యనూ వదిలితేకాని ప్రజ ఊరుకొనేట్టులేదు. విడిచిపెట్టితే కథ అడ్డంతిరుగుతుందాయిరి. ఎలా? ఇందులో ముందు ఒక అవాంతరమైనా దాటితేకాని వీలులేదు. అప్పుడు మెరపులాగ ఒక యోచన తట్టింది. అయితే, తనతో మందపాలుడు ఏకీభవిస్తాడనే నమ్మకం లేకపోయింది.

కొడుకును చేరబిలిచి, రాజగురు తన మనసులోని వ్యూహం వెల్లడించాడు. కొడుకు వెంటనే ఆమోదించాడు. అంతేకాదు, ఈ వ్యూహమే నెరవేరినట్టయితే, తనకు చిరకాలంనుంచి గల కోరిక - భల్లాణరాజ్య సింహాసనాన్ని ఆక్రమించటం - ఇట్టె తీరిపోగలదనికూడా చెప్పాడు.

కొడుకు ఈ అభిలాషను వెల్లడించగానే రాజగురు మనసు అతిచిత్రంగా మారిపోయింది. ఇందుకు తోడు, సేవకులు తిరిగి వచ్చి చెప్పిన మాటలనుబట్టి చిత్రభానుడు చచ్చిపోయాడని తెలియవచ్చింది. కాగా, మందపాలుని అవలకు నెట్టివేసి, కొడుకునే గద్దె యెక్కించుదామన్న ఆశ అంకురించి, వృద్ధికాజొచ్చింది. తండ్రికొడుకులు ఇద్దరూ ఒకటై, ఆలోచనలో పడ్డారు.

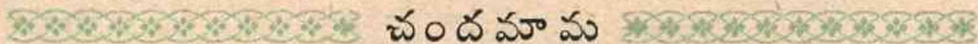
రాజగురు కొడుకు పనివాళ్లను రప్పించి, అద్భుతమైన సాధనాలేవో యిచ్చి, కారాగారానికి నిప్పుముట్టించమని ఆజ్ఞాపించాడు. ఏయే తావులు ముందుగా అంటుకోవాలో చెప్పాడు. పైగా, ముట్టించవలసిన సమయం కూడా చెప్పాడు. ఇదంతా ఎవళ్ళకూ తెలియదు! అనుకొన్నకంటె ముందుగానే నిప్పంటుకుంది. చూస్తూ వుండగానే మంటలు యెగసివచ్చినై. అప్పుడు అక్కడకు వచ్చిన రాజగురు కొడుకునకు అకస్మాత్తుగా సంశయం కలిగింది. ప్రమోదుడి గది అంటుకున్నదా, లేదా? ఆర్థకర్మనిభార్య వుండే గది అహుతి అయిందా, లేదా? ఈ వేగిరపాటుతో అతను ఆ రెండు గదులవద్దకూ గబగబమంటూ పోబోయాడు. కాని, అంతలోనే మండుతూ వున్న దూలం మీద పడింది!

చూడబోతే, నగరమంతా గోలగోల! కంగారుతో లేచారు ప్రజలు. అటు ఇటు పరుగులెత్తారు. కాళ్ళూ, వళ్ళూ కాల్చుకున్నారు. యేకధారగా ఏడ్చారు. పెడబొబ్బలు పెట్టారు.

ఈ యేడుపులేమీ లక్ష్యపెట్టలేదు అగ్నిదేవుడు. తన పని తను చేసుకొనిపోతూనే

మరునాడే తమ పన్నాగం అమలు జరుపుదామని కట్టుడిట్టాలన్నీ చేశారు. 'నే నక్కడనే వుండి స్వయంగా యేర్పాటులన్నీ చూస్తాగా!' అని తండ్రికి ధీమా చెప్పాడు, పిన్నవాడు. కొడుకు తెలివితేటలకూ, ధైర్యసాహసాలకూ రాజగురు లోలోన సంతోషించాడు. ఇంకేమున్నది? తన ముద్దులకొడుకు భల్లాణ రాజ్య సింహాసనంపై కూర్చునివుంటే కళ్ళ వేడుకగా చూడటం రోజులలో పనేకదా, అని పొంగిపోయాడు.

తండ్రి కొడుకులు అనుకొన్న ప్రకారం, ఆనాటి రాత్రి—

వున్నాడు. అప్పుడే జ్వాలలు ఆకాశానికి అంటుతున్నవి. రాత్రి పగలుగా వెలిగింది!

కాస్త నిబ్బరం కలవాళ్లంతా నీళ్లుమోసి అగ్గి ఆరుపబోయారు. యిసుక తెచ్చి పోయ సాగారు. ధైర్యవంతులు చొరుచుకుపోయి, వీలైనంతవరకు, కారాగృహపు గదుల తాళాలు పగలగొట్టి లోపలివాళ్లను బయటికి తీసుకువచ్చారు.

అంతలో ఈ వార్త కోటలోకి ప్రాకిపోయి మందపాలుడుకి తెలిసింది. కలవరపడ్డాడు. 'ఏమీ ఈ ఘోరం! యెవరుచేసినపని? ఈ ప్రమాదంలో, అర్ధకర్ముని భార్యగాని చచ్చిపోదుకద! నేనే కుట్రచేసి చంపానని ప్రజలు అనుకొని ఎదురుతిరగరు కద! ఇప్పుడున్న పరిస్థితులలో ఇటువంటి నిందలు నెత్తిన పడటమూ పెద్దపనికాదు!' అనుకొంటూ, ఉన్నవాడున్నట్టుగానే కారాగారానికి పరుగెత్తాడు. ఎంతమంది వద్దన్నా అగక సాహసించి, లోపలకు దూరాడు. ప్రమోదుడు బంధింపబడిన గదితాళాలు పగలగొట్టి, మరుక్షణంలోనే ప్రమోదుణ్ణి బుజాలపైన వేసికొని బయటకి వచ్చాడు. తిరిగి వెళ్ళి, అర్ధకర్ముని భార్యఉండే గది పగలగొట్టి చూచాడు. అమె మసిబారి

చచ్చిపడివున్నది! ఇది విని అందరూ గొల్లుమన్నారు! ఈవార్తవిన్న ప్రతివాళ్లకూ లోకమే చీకటిగా తోచింది!

తాళం బిగించివుండటంవల్ల తప్పించుకుందామన్నా ఆమెకు వీలుకాలేదు.

ఘోరం! దుర్భరం! ఇంకా యెంతోమంది తక్కిన గదులలో చచ్చిపడివున్నారు.

అంతలో రాజగురు అక్కడికి వచ్చాడు! మంటలు చూచాడు. మతిపోయినట్టుగా కారాగారమంతటా కలియదిరిగాడు. తలవనితలంపుగా దూలంకింద తన కొడుకు చచ్చి పడివుండటం చూచి, స్మృతితప్పి అక్కడనే సోలిపోయాడు!

తల్లిని విడిచిపోయిన చిత్రభానుడికి 'మిత్రానందు'డనే ఒక మహాఋషి దర్శనమయింది. ఆ మహర్షి యెవరో కాదు. ఆనాడు ప్రమోదమహారాజుకు ఫలం మంత్రించి యిచ్చిన సిద్ధుడే!

మిత్రానందుడు మహాయాగం ఒకటి తలపెట్టాడు. సంకల్పసిద్ధికోసమని శిష్యబృందంతోసహా, భల్లాణరాజ్యానికి సమీపంలోనే ఒక అరణ్యమందు ఇప్పుడు ఉనికి యేర్పరుచుకొని వున్నాడు.

యాగాన్నిగురించిన ప్రయత్నంలో బయలుదేరి పోతూవుండగా, అదృష్టవశాత్తు ఈ చిత్రభానుడు తారసపడ్డాడు. చూస్తూనే ఆయన, దివ్యదృష్టివల్ల పసివాని పుట్టుపూర్వోత్తరాలు తెలుసుకొన్నాడు. 'అబ్బాయీ!—ఆ మాసిపోయిన పైగుడ్డ విప్పి, అవతల పారవేసెయ్యి' అన్నాడు. వెంటనే వానిని తనకూడా ఆశ్రమానికి తీసుకపోయాడు.

మిత్రానందుని శిష్యకోటిలో చేరినప్పటినుంచీ చిత్రభానుడు అతిచురుకుగా అంచీలమీద విద్యలన్నీ అభ్యసింపసాగాడు. సమస్త శాస్త్రాలూ నేర్చి గురువుకు ప్రియశిష్యుడైనాడు. మిత్రానందుడు వానిని ఎంతో ఆదరంతోనూ, అభిమానంతోనూ చూస్తూ, తగినవాళ్లచేత గుర్రపుస్వారి, విలువిద్య మొదలయినవన్నీ నేర్పించి, గొప్ప ప్రవీణునిగా తయారు చేశాడు.

ఈవిధంగా చిత్రభానుడు పది సంవత్సరాలపాటు మిత్రానందుని ఆశ్రమంలో ఉండేసరికి, అతడొక శూరునిగా, వీరునిగా రాణించే లక్షణాలన్నీ వానిలో కనబడినై.

బాగానే వున్నదింతవరకు. అయితే—పాపం, పసివాని విషయంలో గట్టిచిక్కు ఒకటి తటస్థించింది. అతని విద్యాభ్యాసమయితే దిగ్విజయంగానే పూర్తి అయింది. సమస్తశాస్త్రాలలోనూ ప్రవీణుడయ్యాడు.

కాని— [ఇంకా వుంది]

5

కాని—చిత్రభానుడికి రోజూ ఒక చిత్రమైన కల రావటం ప్రారంభించింది. ఆ కలలో ఎవడో కనబడి, "నాయనా, చిత్రభానూ!-నా ఆత్మకు శాంతి కలిగించవూ? చిత్రభానూ!—నా ఆత్మకు శాంతి కలిగించవూ?..." అని జాలిగా అడుగుతూ ఉండేవాడు.

పసివానికి ఇదేమీ బోధపడలేదు. రోజు రోజుకీ ఆ కలలో కనబడే వ్యక్తి ఇంకా యెక్కువ జాలిగా బతిమలాడినట్టు అనిపించింది.

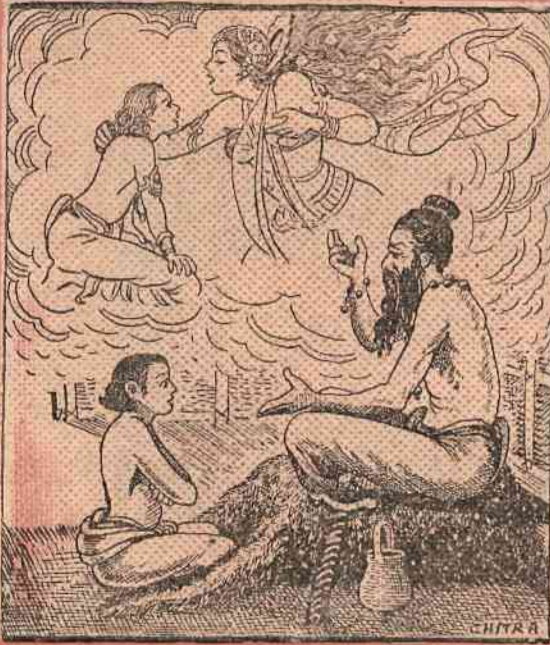
ఇది కలగదా అని మొదట తేలికగా తోసిపుచ్చాడు, చిత్రభానుడు. కాని, అదేపనిగా రోజూ కల రావటంతోనూ, అంతకంతకు అవి ఎక్కువ కావటంతోనూ, పసివానికి జిజ్ఞాస కలిగింది.

ఏమీ పాలుపోక, ఒకనాడు ఈ సంగతి గురువుకు వెల్లడించి, 'ఇందులో అంతరార్థమేమైనా వున్నదా?' అని ప్రశ్నించాడు.

అందుకు మిత్రానందుడు "లేకేమి నాయనా!—ఇలాంటి కల నీకు రావటంలో ఎంతో అంతరార్థమున్నది. విను" అని ఇలా ప్రారంభించాడు:

"...ఒకప్పుడు ఇంద్రసభలో ఒకానొక గంధర్వుడు ఉండేవాడు. అతనికి యిద్దరు భార్యలు. పెద్ద భార్యకు ఒకడూ, చిన్న భార్యకు ఒకడూ కొడుకులున్నారు.

ఆ గంధర్వునికి దేవేంద్రసభలో గొప్ప ఉద్యోగం. ఆ వుద్యోగానికి గడువు ఇరవై సంవత్సరాలు. గడువు తీరినతరువాత అతని సంతతివారు ఆ పదవిని పొందవచ్చు.

సంతతి లేకపోయినట్టయితే అతడే మరి ఇరవై సంవత్సరాలు పనిచేయవచ్చు. ఇదీ ఆ ఉద్యోగం పద్ధతి.

ఇప్పుడీ గంధర్వుడికి ఉద్యోగకాలం పూర్తిఐపోయింది. న్యాయప్రకారం ఉద్యోగం అతని పెద్దకొడుకునకు రావాలి. ఐతే, వాడిని తప్పించివేసి తన కొడుకును ఆ పదవిలో పెట్టాలెనని చిన్నభార్యకు ఆశ కలిగింది.

చిన్నభార్య గడుసుది. భర్తను ఎక్కువగా అకర్షించగలిగిన చతురమతి. పోతే-పెద్దామె కొడుకు సాధువు. వానికి తల్లి ఎంతో పినతల్లీ అంతే. ఈ కీలక మెరిగిన చిన్నభార్య సవతిబిడ్డను చెరదీసి,

"నాయనా!—నే నొక వ్రతము సంకల్పించి వున్నాను. ఆ వ్రతానికి దేవతలందరినీ ఆహ్వానించాలి. ప్రపంచంలో ఉండే పుష్ప జాతులన్నిటితో వారిని పూజచేయాలి. ఇప్పటికి అన్నిరకాల పువ్వులూ అమరిపోయినై. నీలిరోజా మట్టుకు దొరికింది కాదు. దీని కోసమే వ్రతం నిలిచిపోయింది. ఏ శ్రమ అయినా పడి ఆ నీలిరోజా తెచ్చిపెట్టి, నా వ్రతం పూర్తిచేసే బాధ్యత నీది. వెళ్లు. అమ్మతో నె చెబుతాలే" అని చెప్పి, వానిని సాగనంపింది.

అనాడు ఎంతసేపయినా బిడ్డడు ఇంటికి రాకపోయేసరికి, వాని తల్లి కలవరపడి, వెతకనారంభించింది. ఇది కనిపెట్టిన చిన్న భార్య అక్కడికి వచ్చి "అక్కా!—కుర్ర వాడికోసం నీవేమీ భయపడకు. 'స్నేహితులతో పోయి చిత్రమైన పువ్వులు కోసుకు వస్తాను' అంటూ, హడావిడిగా భూలోకానికి వెళ్లాడు" అనినమ్మే టట్టుగా చెప్పింది. కారణం తెలియటంతో పెద్దామెకు కంగారు తగ్గింది.

ఇంతలో—గంధర్వుని ఉద్యోగానికి తగినవానిని నియమించే రోజు వచ్చింది. అతని పెద్దకొడుకు అక్కడ లేకపోవడం చేత, తరువాత అర్హతగల తన కొడుకును

ఇంద్రసభకు పంపించింది చిన్నభార్య వానికే ఆ వుద్యోగం లభించటంతో చిన్నభార్య సంతోషించింది.

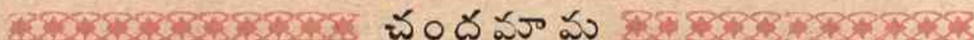
ఈ సమయంలో తన కొడుకు అక్కడ లేకపోయాడే అని పెద్దభార్యకు మనస్సు చివుక్కుమనదా? ఏదో ఇందులో మాయ ఉండివుంటుందని ఆమె బుద్ధికి వెంటనే, స్ఫురించింది. తన కొడుకు పరిస్థితిని గురించి దివ్యదృష్టితో చూడసాగింది.

ఆరోజున పసివాడు, నీలిరోజాకోసం స్వర్గమంతా తిరిగాడు. ఎంత తిరిగినా దొరక్క పోవటంతో పాతాళానికి వెళ్ళాడు. అక్కడా దొరకలేదు. వరసన అన్ని లోకాలూ గాలించుకొంటూ పోయాడు. ఎక్కడా లభించిందికాదు. చివరకు, భూలోకమందు దొరకవచ్చునని అన్నారు కొందరు.

భూలోకానికి చేరుకుని, అక్కడ తోటలు, దొడ్లు, ఉద్యానవనాలు అన్నీ గాలించ సాగాడు. ఏరంగు రోజా అయినా దొరికింది కాని, వానికి నీలిరోజా మట్టుకు ఎక్కడా కనిపించలేదు. అయినప్పటికీ, పినతల్లి వ్రతం భగ్నమవుతుందనే బెంగతో, విసుగూ విరామమూ లేకుండా అలా వెతుకుతూనే వున్నాడు పిన్నవాడు.

పెద్దభార్య నిజానిజాలు తెలుసుకొని సవతిమీద మండిపడింది: "ఓసీ దుర్మార్గురాలా!—నా పసివానికీ నాకూ ఎడబాపులు చేసి, నీవు పెట్టిన బాధ ఇంతంత కాదు. నీకూ నీ బిడ్డలకూ అలానే ఎడబాపులై, దుఃఖిస్తావుగాక! నా కొడుకును ఏ లోకానికైతే పంపివేశావో, ఆ భూలోకంతో నీకు సంబంధం ఏర్పడుతుంది. ఒకానొక రాజు నిన్ను పెళ్ళాడతాడు. నీ కొడుకే భూలోకమందు నీ కడుపున పుడతాడు. సృష్టిలో లేని నీలిరోజా నెపంతో మా తల్లీకొడుకులను యెలాఅయితే విడదీశావో, కని విని ఎరుగని ఒక నెపంతో మీ తల్లీ కొడుకులకు

ఎడబాటు కలగబోతుంది. ఈ విధంగా నువు దుఃఖించితీరవలిసిందే!" అని శపించింది. తన బిడ్డను వెతికితెమ్మని తక్షణమే చెలికత్తెను భూలోకానికి పంపింది.

అక్క పెట్టిన శాపానికి తిరుగు లేదని తెలుసు చిన్నభార్యకు. వెంటనే సవతి కాళ్ళమీదపడి, క్షమిస్తేకాని విడువనన్నది. జాలిగుండెగల పెద్దభార్య హృదయంకరిగి, శాపవిముక్తికి మార్గం చెప్పి వెళ్ళిపోయింది.

అప్పుడు అక్కడికి వచ్చిన గంధర్వుడు సంగతులన్నీ గ్రహించాడు. 'జరిగిందానికి విచారించి లాభంలేదు. కానీ, అవసరమైనప్పుడల్లా నేను నిన్ను కనిపెడుతూనే వుంటానులే!' అంటూ అనేకవిధాల చిన్నభార్యను ఓదార్చాడు.

అంతలో శాపంపొందిన ఆ చిన్నభార్యకు స్వర్గలోకపు విషయాలన్నీ విస్మృతిలో పడిపోయినై. ఆమె అదృశ్యమయింది. ఆమె కుమారుడు కూడా తల్లిలాగానే విస్మృతిచెంది, అదృశ్యమయ్యాడు. స్వర్గలోకంలో అదృశ్యమైన ఆ గంధర్వకాంత మరిఒక స్త్రీరూపంతో భూలోకంలోని ఒక ఉద్యానవనం చేరుకున్నది.

అప్పుడు గంధర్వుడు తన కంఠహారం నుండి పది ముత్యాలు తీసి, ఆ పది ముత్యాలనూ పదిమంది పరిచారికలుగా మార్చి, గంధర్వకాంత చేరుకొన్న ఆ ఉద్యానవనానికి పంపాడు. వాళ్లద్వారా ఒక వీణకూడా ఇచ్చి పంపాడు.

గంధర్వకాంత చేరుకొన్న ఆ ఉద్యానవనం భల్లాణరాజ్యానికి అధిపతి అయిన ప్రమోదమహారాజుది.

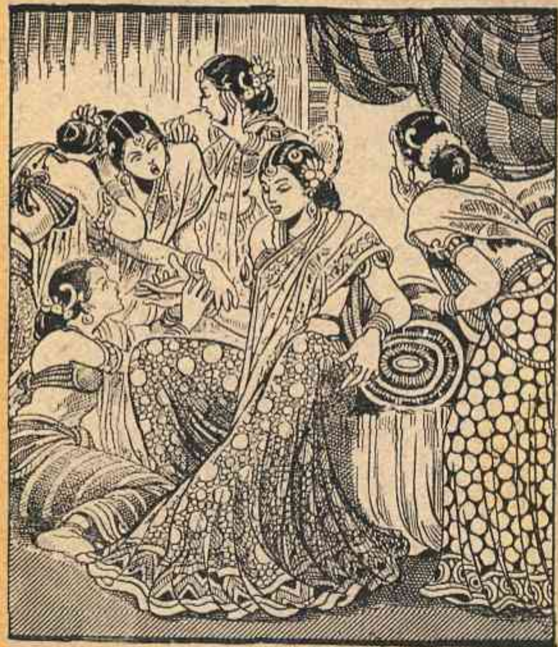
ప్రమోదునికి పెళ్లి అంటే ఎంతమాత్రం యిష్టం లేకపోయింది. ఆ రాజ్యంలో ముఖ్యులు నావద్దకు వచ్చి గత్యంతరం చెప్పమన్నారు. వారికి నేనొక మంత్రఫలం ఇచ్చాను. అది పట్టుకువెళ్ళి, రాజుకు

తెలియకుండానే ఫలాహారంలో పెట్టి ఇవ్వగా దానిని రాజు అరగించాడు.

రాజు ఆ ఫలాన్ని అరగించటమూ గంధర్వకాంత ఉద్యానం చేరుకోవటమూ, సరీగా ఒకేరోజున జరిగింది. ఆనాటి రాత్రి రాజు నిద్రిస్తూవుండగా గంధర్వకాంత పాడిన వీణపాట వీనులవిందుగా వినిపించింది. ఉన్న వాడున్నట్టు లేచి, ప్రమోదుడు ఆ ఉద్యానానికి చేరుకొన్నాడు. ఆమె అతిలోకసౌందర్యానికి ముగ్ధుడై, పాట విని తన్మయుడై, ఇంతవరకు పెళ్ళాడనని భీష్మించిన రాజు ఆ గంధర్వకాంతను పెళ్ళాడాడు.

తీరా వివాహం జరిగిన తరువాత, మంత్ర ఫలాన్నిగురించిన రహస్యం ప్రమోదునికి తెలియవచ్చింది. ఇంకిప్పుడు తెలిస్తేమట్టుకేమి? గంధర్వకాంతను రాజు మనసారా ప్రేమించే పెళ్ళిచేసుకొన్నాడు! అందుకని, తన ప్రజలు చేసిన ఈ పనికి ప్రమోదుడు సంతోషమే వెల్లడించాడు," అని చెప్పాడు.

తరువాత—గంధర్వకాంతకు మహీపాలుడు పుట్టడం, రాజు మందాకినిని వలచి పెళ్ళాడటం, ఆమెకు అర్ధకర్ముడు కలగటం, అప్పుడు మందాకిని మనసు మారిపోయి, తల్లియెదటనే మహీపాలుణ్ణి

అవమానపరుస్తూవుండటం — వరకు చెప్పి, మిత్రానందుడు మళ్ళీ ప్రారంభించాడు:

"తన కొడుకును తన కళ్ళయెదట మందాకిని పెట్టే బాధలు సహించలేక పోయింది. గంధర్వకాంత, చెలికత్తెలతో ఆలోచించింది.

'నేను ఎదుట వున్నట్టయితే నా బిడ్డడిని సవతి ఇంకా యాతనలు పెడుతుంది. నేను లేకపోతే? ఒకవేళ తన కొడుకునకే పట్టంకట్టాలని దుర్బుద్ధిపుట్టి, కుట్రయేమైనా చేస్తుందేమో!—ఐనా, నేను తొలగివుండి, ఒక మూలనుంచి ఆమె చర్యలు కనిపెట్టుతూనే వుంటా' అన్నది.

ఈ నిశ్చయంతో గంధర్వకాంత, కన్న బిడ్డను ఎడబాసి ఒకానొక నిర్జన ప్రదేశం చేరుకున్నది. ఆమె నిర్జనప్రదేశ మనుకొన్న ఆ రహస్యస్థలంలో, తనకూ చెలికత్తెలకు అగత్యమైన సదుపాయాలు అన్నీ అమరి పోయివున్నాయి !! ఈ చక్కటి ఏర్పాటులు ఎలా జరిగినవో తెలియకుండానే, వారు అక్కడ కాలక్షేపం చేస్తూవచ్చారు.

ఇలా ఉంటూవుండగా-తనకొడుకునుగద్దె ఎక్కించువామనే ఆశతో సవతి మందాకిని తండ్రి ఐన కిరాతరాజుతోనూ, పురోహితుడైన రాజగురుతోనూ కుట్రలు సల్పింది. నాలుగేండ్లాయె దేశంలో పట్టిన కాటకం సాకుగా పెట్టి, మందాకిని సవతికొడుకును బలిపెట్టబోయింది.

ఇదంతా కనిపెడుతూవున్న గంధర్వుడు ఒక వృద్ధుని రూపంలో నిర్జనప్రదేశానికి ఎగిరివచ్చి గంధర్వకాంతకు ఈ విపత్తును గురించి చెప్పాడు. చెప్పడమే కాదు. ఆమె ఒక రాజహంసగా మారిపోగల శక్తినిచ్చి, ఆమెతోవున్న పదిమంది చెలికత్తెలనూ తిరుగా పది ముత్యాలుగా మార్చివేసి, కంఠహారంలో చేర్చి ధరించుకున్నాడు !!

అటుతరువాత—

సరీగా సమయానికి, హంసరూపంలో వున్న గంధర్వకాంత తన కొడుకును ఎగరేసుకుపోవటం, కోటలో మందాకిని విషంపుచ్చుకు మరణించటం, ప్రమోదుడు రాజగురును పట్టి కట్టడం, ఆతను మంద పాలునితో చేరటం, కుట్రలోనించి తప్పి కొన్న కిరాతరాజు మనవడైన అర్ధకర్ముణ్ణి పెంచి పెద్దవానిగా చేయుటం, వానికి పెళ్ళి కావటం, ఆ అర్ధకర్ముడికి 'చిత్రభాను'వనే కొడుకు పుట్టటం..."—ఇంకా యేమో చెప్పబోతూవుండగా పసివాడు అడ్డుపడి,

"ఏమిటీ! చిత్రభానుడా !!" అని ఆశ్చర్యంతో ప్రశ్నించాడు.

అందుకు మిత్రానందుడు, "అవును నాయనా, అవును. నీవే ఆ చిత్రభానుడివి. ఈ భల్లాణరాజ్యం నీవే. ఇలా అంటే నీకు ఆశ్చర్యముగా వుందేమో. నీవు తలయెత్తుకో కుండా ద్రోహంచేస్తున్నవాడు ఆ పరమ దుర్మార్గుడు రాజగురే!" అంటూ, అంత వరకు జరిగిన చరిత్రఅంతా విప్పిచెప్పాడు.

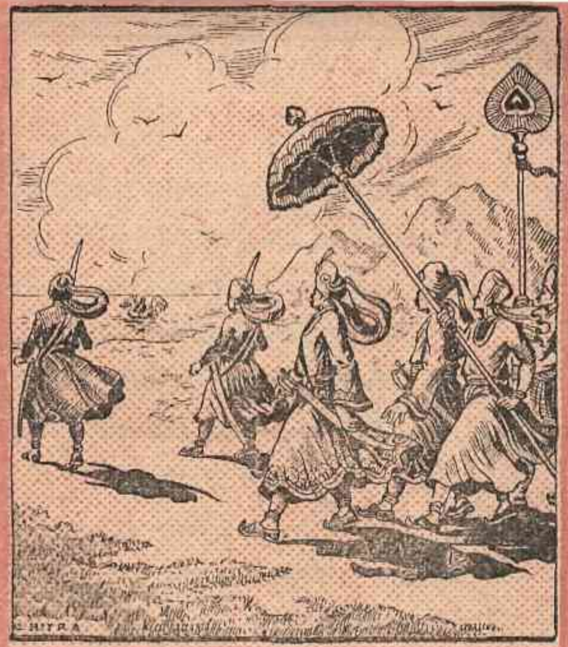
తరువాత—

"నాయనా, చిత్రభానూ!—అనాడు హంసపై ఎక్కి కూర్చున్న మహీపాలుణ్ణి తల్లి ఎగరేసుకు పోతూవుంటే, వానికి అంతా అగమ్యమనిపించింది. అయితే, 'బలిపీఠం నుండి బయటపడ్డానుకదా, నా తల్లిని నేను చేరుకోగలిగానుకదా!' అని ధైర్యం చెందాడు.

ఆ బంగారుహంస అలా ఆకాశమార్గాన ఎగిరి, నదులూ కొండలూ దాటుకొనిపోయి, ఒకానొక ద్వీపంలో ఆగింది. దానిపేరే మంజుల ద్వీపం. ఆ ద్వీపాన్ని పరిపాలించే రాజు తపోవర్ధనుడు.

రత్నకిరీటధారి ఐన ఒక రాజకుమారుడు బంగారు హంసపై వచ్చి తన ద్వీపంలో దిగిన వార్త క్షణంలో తెలిసింది ఆ రాజుకు.

తెలియగానే తపోవర్ధనుడు ఆశ్చర్య పడ్డాడు. ఇది వరప్రసాదమే అని పొంగి

పోయాడు. పాదచారిగానే అత్రంతో వెళ్ళి, ఆ తావుకు చేరుకొన్నాడు.

రాజును చూడగానే, హంసరూపంలో వున్న గంధర్వకాంత తనునుగురించీ, కొడుకునుగురించీ పూర్తిగా చెప్పింది. మానవ భాషలో మాట్లాడిన ఆ హంసను చూచి చకితుడైనాడు తపోవర్ధనుడు. 'రాజా!— పసివాడిని నీకు వప్పగిస్తున్నా. నీదే భారం!!' అంటూ హంస ఆకాశంలోకి ఎగిరిపోయి, శాపవిముక్తి చెంది, గంధర్వలోకానికి చేరుకుంది.

దైవికంగా తనకు లభించిన పసివాణ్ణి, తపోవర్ధనుడు ముక్కువగా చూచుకొంటూ,

సమస్త విద్యలలోనూ వానిని ప్రవీణుడుగా చేశాడు. తన ఒక్కగా నొక్క కుమార్తెను ఇచ్చి వైభవంగా వివాహంచేశాడు.

ఐతే, విధివిలాసమేమోకాని, మహీపాలు నికి అట్టేకాలం సంతోషం లేకపోయింది.

ఇప్పుడు రత్నకిరీటం మంజులద్వీపంలో చిక్కకొన్నట్టు చారులద్వారా పొరుగు ద్వీపాల రాజులందరకూ వెల్లడైంది. అందులో ఒకరాజు, కిరీటాన్ని కాజేయాలనే ఆశతో తపోవర్ధనుడిపైకి దండెతుదా మను కున్నాడు. ఈ వార్త తెలియగానే, మహీ పాలుని మనస్సు పరిపరివిధాల పోయింది.

"నాకు గండం తప్పించటానికని మా తల్లి నన్ను ఇక్కడ చేర్చింది. ఈ ద్వీపాన్ని ఏలే తపోవర్ధన మహారాజు చేతులలో నన్ను పెట్టింది. అలా వప్పగింత పెట్టినం దుకు, మహారాజు నన్నెంతగానో ఆదరిం చాడు. అయినా, నాకదేమో మనశ్శాంతి లేకండా పోతున్నది. ఎంత యోచించినా కారణం తెలియటంలేదు. వృద్ధుడైన నా తండ్రి భల్లాణ రాజ్యంలో ఎలా వున్నాడో? అంతర్ధానమైన నా తల్లి యేమయిందో? మధ్యని ఈ కిరీటం నా చేతులలో చిక్కు కునిపోయిందే? తీరా యిప్పుడు పొరుగు రాజుల దృష్టి దీనిమీద పడిందాయె! ఇందు కోసం యుద్ధానికికూడా వస్తారని తెలు స్తున్నది. నిజంగా యుద్ధమే జరిగితే జయాపజయాలు ఎవరు నిర్ణయించగలరు? కానీ. నా మాట ఏమైనప్పటికీ, ఈ రత్న కిరీటాన్ని పీలైనంత గుట్టుగా భద్రపరచటం నావిధి. ఇప్పుడున్న పరిస్థితులలో నే చేయ గల పని ఇదే" అని నిశ్చయించుకొన్నాడు.

ఈ నిశ్చయంతో మహీపాలుడు ఒక దుర్గమారణ్యం ప్రవేశించాడు. నరుడి కంటబడని చోటున, ఒక చెట్టుమీద కొమ్మల సందున, అతిభద్రంగా రత్న కిరీటాన్ని దాచిపెట్టాడు.

అంతలో—

(ఇంకా వుంది)

6

"అంతలో— మహీపాలుడు సరీగా అనుకొన్నట్టుగానే, పారుగుద్వీపపు రాజు వసుపాలుడు, మంజులద్వీపంమీదికి దండెత్తివచ్చాడు. ఉభయపక్షాల మధ్యనీ తీవ్రమైన యుద్ధంజరిగింది. ఆ యుద్ధంలో తపోవర్ధనుడూ మహీపాలుడూకూడా మరణించారు! ఈ వార్త వినగానే మహీపాలుని భార్యకూడా ప్రాణంవిడిచింది!!

అటుతరువాత వసుపాలుడు మంజుల ద్వీపాన్ని ఆక్రమించుకొని, రత్నకిరీటం కోసం అంతటా వెతికాడు. కనిపించలేదు. వెంటనే భటులను నలుమూలలకూ పంపి వెతికించాడు. ఫలితం లేకపోయింది.

ఇలా ఉండగా-ఒకరోజున రాజు వేటకు వెళ్ళినప్పుడు ఆ అడవులలో చెట్టుపైన కొమ్మలసందున, ధగధగ మెరిసే రత్నకిరీటం చూడటం తటస్థించింది. కాని, యేమీ చేయలేకపోయాడు. ఏమంటే—

ఆ చెట్టు మొదలును ఒకానొక భయంకర భూతసర్పం చుట్టుకొనివున్నది. ఆ సర్పానికి కన్నులు మినుకుమినుకుమంటున్నవి. కాళ్లకు పంజాలూ పులిగోళ్ళూ అమరివున్నాయి. చర్మమంతటా బలిష్ఠమైన డిప్పలున్నవి. మొసలిలాగా కనిపిస్తున్నది. అది నోరుతెరచి బుసలుకొడితే, అగ్నిజ్వాలలు ఎగసివస్తున్నాయి !!

వసుపాలుడు కోటకు మరలిపోయాడు. 'ఫలానాచోటున రత్నకిరీటమున్నది. ఎలా అయినా దానిని తీసుకరండి' అని భటులకు ఆజ్ఞాపించాడు. భటులందరూ

పోయి, ప్రయత్నించి, విఫలులయ్యారు. అప్పుడు, రాజు 'ఆ భూతసర్పాన్ని చంపి, ఎవరైతే రత్నకిరీటాన్ని తెస్తారో, వాళ్ళకు కోరుకొన్న బహుమతి యిస్తా'మని దండోరా వేయించాడు. ఈ చాటింపు విన్న ప్రతివాళ్లకూ ఆశ కలిగింది. కాని, వెళ్ళి యత్నించినవాళ్ళందరూ భూతసర్పం వెలి గ్రక్కే మంటలకు ఆహుతి ఐపోసాగారు!

చివరకు రాజు విసుగుచెందాడు. పేరు పొందిన జ్యోతిష్కులను రప్పించి, 'కిరీటం పొందేమార్గం ఏమిటి?' అని ప్రశ్నించాడు.

వాళ్ళు చక్రాలువేసి, అంకెలు గుణించి 'మహారాజా!—ఏనాటికైనా రత్నకిరీటం వారి వంశస్థులకే చిక్కుతుందిగాని, ఇతరులు యత్నించి లాభమే లేదు' అని చెప్పారు. ఎవరైనా వస్తారేమో అని వసుపాలుడు అలానే కనిపెట్టుకొని వున్నాడు. ఆ మహీపాలుడే మీ పెద్దనాయన, అతనే అత్మకు శాంతి కలిగించమని కలలో బతిమాలుత" అని చెప్పాడు మిత్రానందుడు.

తరువాత మళ్ళీ—"కుమారా, చిత్రభానూ!—ఆ రత్నకిరీటం సంపాదించి తీసుకరావటంతో మీ పెదనాయనకు ఆత్మశాంతీ కలుగుతుంది, కుటుంబ గౌరవమూ నిలబడుతుంది. మీ తాత అమరభూపతి నీకోసం బెంగపెట్టుకుని వున్నాడు. ముందు అక్కడికి పోయి, అతని దీవన పొంది మరీ బయల్దేరు. నీకు మేలవుతుంది" అంటూ హితవు చెప్పాడు.

చిత్రభానుడు మగధరాజ్యానికి బయలుదేరాడు.

*   *   *

ఆనాడు మందపాలుడు ప్రమోదుణ్ణి అగ్నిప్రమాదంనుండి కాపాడి, తరువాత అర్ధకర్మని భార్యనుకూడా రక్షించటానికిగాను తిరుగా అతను కారాగారానికి వెళ్ళినట్టు చెప్పివున్నాము కదా?

ఆ సమయంలో ముసలిరాజు ప్రమోదుడు, తనను ఎవ్వరూ గమనించలేని మోస్తరుగా నటిస్తూ, అక్కడినుండి మెల్లగా జారుకోసాగాడు. ఆ సందట్లో ఎవరూ అతనిని గమనించలేదు. రాజ్యంలోని ప్రజలే అతనిని గుర్తుపట్టలేనప్పుడు రాజగురు నియమించిన భటులా గుర్తించేది?

కారాగృహంనుండి బయటపడిన ప్రమోదుడు అన్నాహారాలు మాని, కాళ్ళు ఎక్కడకు తీసుకపోతే అక్కడికి పోసాగాడు.

ఒకచోట అమరభూపతి చారులు తారసపడి, ప్రమోదుణ్ణి గుర్తుపట్టి, తమ ప్రభువు వద్దకు తీసుకపోయారు. వియ్యంకుడు కంటబడటంతో అమరభూపతి పరమానందం పొందాడు.

అంతలో చిత్రభానుడు మగధ చేరుకొన్నాడు. పిన్నవానిని చూస్తూనే తాతలిద్దరూ పొందిన ఆనందానికి మేరలేకపోయింది. పసివాడు తలపెట్టిన మహత్కార్యానికి ఎంతగానో మెచ్చుకొని వారు మరీ సంతోషించారు.

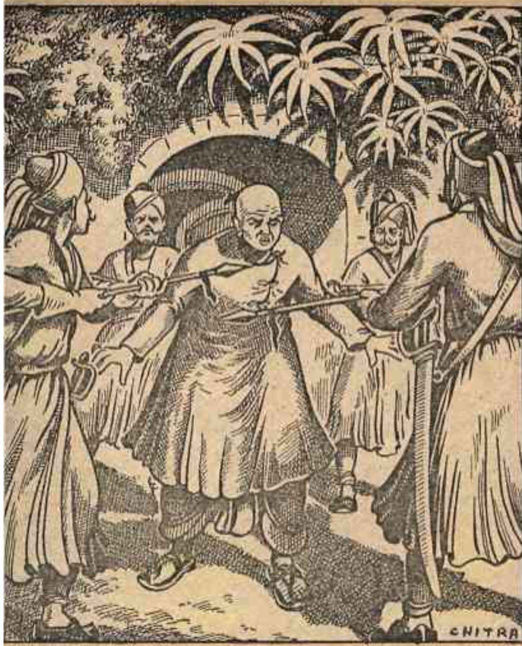
ఐతే, బిడ్డడు ఒక్కడూ పోవడం తాతలకు మనస్కరించిందికాదు. అప్పుడు అమరభూపతి తన కుమారుడు విజయభూపతిని తోడిచ్చి, ఇద్దరినీ దీవించి, మంచిరోజున మంజులద్వీపానికి ప్రయాణంకట్టాడు.

*   *   *

అక్కడ, కారాగృహంవద్ద—ఏమి జరిగిందంటే—

సోలిపోయిన రాజగురు తేరుకొన్నాడు. ఐతే, ప్రమాదం ఎలా సంభవించిందీ అర్థం కానేలేదు. ఇంత జరిగినా దుష్టచింతలను మానలేదు. తన పాచిక పారలేదుకదా అని విచారించి ముసలిరాజును రక్షించినందుకు మందపాలునిపైన పగపట్టాడు.

ఇంతకూ ప్రమోదుడు కనబడకపోగా కలవరపడ్డాడు. చివరకు 'పోనీ, ముసిలి

వాడు యెక్కడ చస్తే మనకేం!' అని తలిచి, ఉపేక్ష వహించాడు.

ఒకనాటి రాత్రి రాజగురు, మందపాలుడు యేమరివుండగా బాకుతో చంపి, ఆ నేరం నిరపరాధి ఐన ఒక అమాయకుని పైన మోపి, వాడికి ఉరిశిక్ష వేయించాడు.

రాజగురు మాయచేసి ముసలిరాజునూ, మందపాలుణ్ణీ చంపివేసి ఉంటాడని ప్రజలు ఊహించారు. పైగా, కప్పంకోసం రాజగురుచేసే నిర్బంధంతట్టుకోలేక సామంతులు మళ్లీ అమరభూపతిని ఆశ్రయించారు. ఇప్పుడు అమరభూపతికీ వృద్ధరాజయిన ప్రమోదుని సలహాయే!

దూరం యోచించాడు ప్రమోదుడు. ఇప్పుడు భల్లాణకోటను ముట్టడించటమే పని అన్నాడు.

సామంతులందరూ యేకమై రాత్రికి రాత్రి భల్లాణకోటను ముట్టడించారు. అన్ని బలాలూ ఉడిగిపోయిన రాజగురు కలత చెందాడు. రహస్య సొరంగంద్వారా తప్పించుకుపోదామని చూచాడు. రెండడుగులు వేశాడో లేదో, అమరభూపతి సేవకులు పట్టివేశారు. తెల్లబోయాడు రాజగురు! రహస్యద్వారాలకు ప్రమోదుడు కాపలా పెట్టించిన సంగతి వానికేం తెలుసు?

కోట ప్రమోదుడి వశమైంది. సామంతులు సంతోషించారు. ప్రజలు పరమానందం పొందారు. భల్లాణరాజ్యం మరొకసారి పూర్వపు కళతో కలకలలాడింది! అందరూ పసివాళ్లకోసం యెదురుచూడసాగారు.

* * *

చిత్రభానూ విజయభూపతీ కలిసి అష్టకష్టాలూ పడి, చివరకు మంజులద్వీపం చేరుకున్నారు. వసుపాలుడు వాళ్ళిద్దరినీ ఎంతగానో ఆదరించి, గౌరవించాడు. 'మీ కోసమే ఎదురుచూస్తున్నా'నన్నాడు.

'ఈనాటికి మళ్ళీ రత్నకిరీటం భల్లాణ రాజ్యం చేరుకోబోతుందంటే నాకు అపరిమితమైన సంతోషంగా ఉన్న'దన్నాడు.

అందరూ అరణ్యం చేరుకొన్నారు. చెట్టుకు చుట్టుకొనివున్న భూతసర్పాన్ని గురించి వసుపాలుడు, చిత్రభానుణ్ణి హెచ్చరించాడు. కిరీటం తేవాలనే ఆత్రంతో చిత్రభానుడు సాహసించి చెట్టువద్దకు వెళ్ళాడు.

భయంతో, ఆశ్చర్యంతో అందరూ చూస్తున్నారు. చర్రున ఖడ్గం దూశాడు చిత్రభానుడు. సర్పాన్ని ఒక్కవేటు వేయబోయాడు.

చిత్రమేమిటో కాని, ఖడ్గం తగిలీతగలటంతో అ భయంకర సర్పం ఒకచక్కటి గంధర్వుడుగా మారిపోయింది!

అప్పు డా గంధర్వుడు, చెట్టుపైనున్న రత్నకిరీటం తెచ్చి, చిత్రభానుని చేతులలో పెట్టాడు.

"నాయనా! నాకు శాపవిముక్తి కలిగించావు—ఇన్నాళ్ళుగా ఇందుకోసమే నేను అందరికీ కలలో కనబడి నా ఆత్మకు శాంతి కలిగించమన్నాను. ఈ పని ఎవళ్ళూ నెరవేర్చలేకపోయారు. ఎప్పటికైనా నీవే ఈ పనికి తగినవాడవనే నమ్మకంతో ఉంటూవచ్చాను నేను. యుద్ధంలో ప్రాణం పోయినా, ఈ భూతసర్పంగా ఆకారం తాల్చాను. వంశమర్యాదను నిలబెట్టి, ఆత్మకు శాంతికలిగించిన నీకు కిరీటం వప్పగించివేశాను. ఇక నాకేమీ చింతలేదు" అని చెప్పి, ఆ గంధర్వరూపంలో వున్న మహీపాలుడు అదృశ్యమయ్యాడు.

ఇదంతా చూస్తూవున్న వసుపాలునికి అపరిమితమైన ఆశ్చర్యం కలిగింది. అంతే కాదు, కిరీటాన్ని యెలాఐనా కాజేయాలనే తహతహ ఎక్కువైంది. తన వుద్దేశాన్ని భార్యతో చెప్పాడు. ఆ మాటలు అతని కూతురు జయంతికూడా విన్నది.

ఎట్లాఅయినా వాళ్ళిద్దరినీ కాపాడడానికి నిశ్చయించి, ఆమె తన చెలికత్తె సహాయంతో సగంరాత్రివేళప్పుడు మూడు గుర్రాల్ని కోటవాకిట సిద్ధంచేయించింది. మాటుమణిగిన తరవాత, పసివాళ్లిద్దరూ ఉండే గదిలోకి వెళ్ళి, వెంటరమ్మని వాళ్లను వేగిరపెట్టింది. వాళ్ళు సంశయించటంచూచి, జయంతి–

"నామాట వినండి. నాతండ్రి మిమ్మల్ని చంపేందుకు వస్తున్నాడు. అమ్మతో చెబుతూవుంటే చెవులారా విన్నాను. రత్నకిరీటం కోసమని ఈ ద్వీపంమీద దండెత్తిన మా నాయన, చేతులారా మీకు దానిని వప్పగించి ఊరకుంటాడా? మీరు ఈ కోటలో ప్రవేశించినప్పుడే మేడమీదనుండి నేను మిమ్మల్ని చూశాను. చూచినప్పటినించీ మీకు ఏ అపాయమూ కలగకుండా చేయమని దేవుళ్లకు మొక్కుతు నేవున్నాను. నాతండ్రి ఎంత దురాశాపరుడూ కాకుంటే నన్నొక శతవృద్ధుకిచ్చి పెళ్ళిచేయ నిశ్చయిస్తాడా? నాకు తల్లి ఉండీ ఒకటే, లేకా ఒకటే. ఆమెకు మా నాయనకంటే ధనాశ హెచ్చు. అందుకని ఏమన్నా చేస్తుంది. నన్ను ఈ ఆపదనుండి తప్పించండి. తీసుకపోండి. ముగ్గురమూ పారిపోదాం. ఏర్పాట్లు చేసేవచ్చా" అన్నది.

ఆ నడిరాత్రప్పుడే వసుపాలుడు, అనుకొన్నప్రకారం వాళ్లను చంపటానికని బయల్దేరాడు. అంతలో ఒక సేవకుడు పరుగెత్తుకొంటూవచ్చి, 'ప్రభూ!—అమ్మాయిగారు అంతఃపురంలో లేరు. ఈ సంగతి మనవిచేదామని వస్తే యేలిక దర్శనం కాలేదు. అందుకని వెదుక్కొంటూ యిక్కడికి వచ్చాను' అని చెప్పాడు.

ఈ మాట వింటూనే రాజు, తనువచ్చిన పని మరచి, వానితో అంతఃపురానికివెళ్లాడు.

అదేసమయాన- ఆ గదినుండి ముగ్గురూ రత్నకిరీటంతో సహా యువతలకు వచ్చి,

సిద్ధంగా వున్న మూడు గుర్రాలపైన ఎక్కారు. మేడమీద రాజు వీళ్లను చూచాడు.

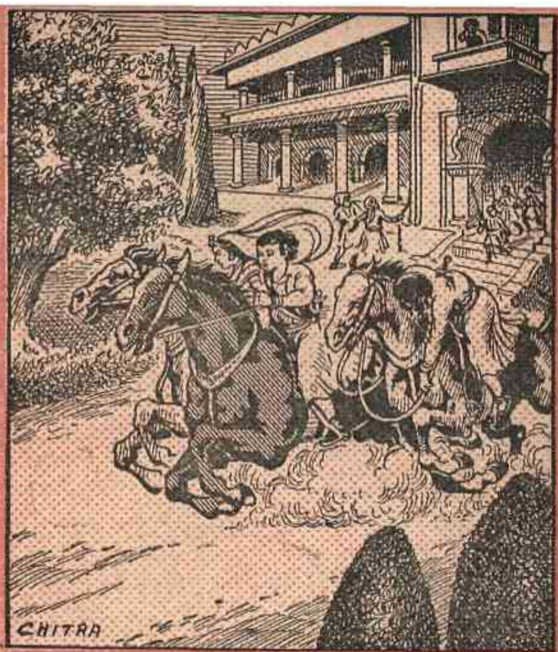
వాళ్ల కుట్రను వెంటనే పసికట్టి ఒడిలో కత్తిని చర్రున విసిరాడు! దురదృష్ట వశాత్తు అది చిత్రభానుని వీపులోపలికి దూసుకపోయింది!! చిత్రభానుడు దానిని గభీమని లాగివేశాడు.

కోటపైనుంచి వసుపాలుడు 'పట్టండి! పట్టండి!!' అని కేకలు వేయసాగాడు. వెంటనే అశ్వికులు బయలుదేరారు. కాని, వాళ్ళను పట్టటం సాధ్యం కాలేదు.

వాళ్ళు, తీరం చేరుకుని, పడపకు లంగరు విప్పి, క్షణంలో సాగిపోయారు! తరుముకువచ్చిన అశ్వికులు చేసేదిలేక, వాళ్లు వెళ్లిపోతూవుంటే నిల్చుని ఓడవైపు చూస్తూవున్నారు.

ఓడలో ఎక్కగానే, జయంతి విజయ భూపతీ కలిసి చిత్రభానుడికి సమస్తమైన ఉపచారాలూ చేశారు. ఎంతచేసినా, విస రిన కత్తి విషపూరితమైనది కావటంచేత, దానిపని అది చేస్తూనేవుంది. అయినా చిత్ర భానుడు ధైర్యం వదలలేదు; తన బాధ పైకి తెలియనీయలేదు.

అక్కడ భల్లాణరాజ్యంలో—

ఓడ దిగిందని వినగానే అశేషజనమూ, ఉప్పొంగిపోయారు. చిత్రభానుడు రత్నకిరీ టాన్ని తాతచేతులలో పెట్టాడు! ప్రమోదుడు చెప్పరాని ఆనందం పొందాడు. పసివాని పట్టాభిషేకానికి వెంటనే యేర్పాట్లు చేయిం చమన్నాడు అమరభూపతితో.

ఐతే - అంతలోనే పసివాడికి ముంచుకు వచ్చింది! వెంటనే రాజు మిత్రానందుని వద్దకు మనిషిని పంపాడు. కాని, యజ్ఞ యాగాదులు ముగించుకొని అతను ఎప్పుడో వెళ్ళిపోయాడు!

చిత్రభానుని పట్టాభిషేక ముహూర్తం సమీపించింది. కాని పసివాడు మంచంమీద

పడుకొనే వున్నాడు. చుట్టూ అందరూ చేరారు. చిత్రభానుడు అందరనూ కడసారి చూశాడు. జయంతిచేతినీ, విజయభూపతి చేతినీ కలిపి, జలజల బాష్పాలు రాలుస్తూ, కను మూశాడు !! అతను అస్తమించటంతో భల్లాణరాజ్యమే దుఃఖసాగరంలో మునిగి పోయిండి !!!

వృద్ధరాజు ప్రమోదునికి హృదయంలో చిచ్చుపెట్టినట్టయింది. ఆయన కన్నుల నుండి వలవల రాలే బాష్పధారలకు తెరపి లేకపోయింది.

మరుక్షణంలోనే కన్నులు చింతనిప్పుల లాగా ఎర్రబడినై. ఎక్కడలేని కోపం రత్న కిరీటంమీద వచ్చిపడింది. గబగబ రత్న కిరీటంవుండే గదిలోకి వెళ్ళి, దానిని తీసి, బలంకొద్దీ నేలకువేసి కొట్టాడు. దెబ్బతో కిరీటం ముక్కముక్కలైపోయింది. కాంతులు విరజిమ్మే రత్నాలన్నీ రవ్వలై, మిణుగురు పురుగులలాగా మెరుస్తూ, చెదిరిపోసాగినై.

"నా వంశాన్ని నిర్మూలంచేసిన యీ రత్నకిరీటం ఉండేమి, లేకేమి !—హయ్యో నా చిన్నారి చిత్రభానుడు సింహాసనంమీద కూర్చుండగా, ఈ కిరీటం ధరించివుండగా చూచేభాగ్యం లేకపోయిందికదా ! వాడి పట్టాభిషేకం కలగానినట్టు ఐపోయిందే !! నా ఆశలన్నీ అడుగంటిపోయినయే !!! ఇంకా నేను బతికి ఎందుకు వున్నట్టు ?" అంటూ అనేకవిధాల వాపోయాడు.

మరుక్షణంలో మళ్ళీ ఉగ్రుడయ్యాడు. ఒడలు వణికిపోసాగింది. కాళ్ళు తడబడినై. ఆవేశం పట్టలేక, బట్టలు చింపుకొన్నాడు. జుత్తు పీకుకొన్నాడు. పిచ్చివాని లాగా అటుయిటు అడుగులు వేస్తూ "ఏడీ, నన్నూ నా కుటుంబాన్నీ నాశనంచేసిన ఆ దుర్మార్గుడు ఏడీ ? రాజగురు యేడీ !!—" అంటూ ఉరుములు వురిమాడు.

రాజుకాళ్లు రత్నాల రవ్వలమీద పడగా, జర్రున జారిపోయాడు. మరి లేవలేదు !!!

